LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

radijo biuletenis

1990-01-15

"Laisvosios Europos" radijas
/sausio 24 - 19.00/

Žinios

Iš Baku pranešama, kad mieste šiandien įvyko visuotinis streikas, kuriuo reikalaujama išvesti iš miesto kariuomenę. Vakar vakare paskelbto ypatingosios padėties taisyklės sustiprino streikų ir susirinkimų draudimą, tačiau Vakarų agentūros praneša, kad kareiviai nebandė įsikišti ir nutraukti streiką. Vietinė milicija patruliuoja gatvėse, bet kai kurie milicininkai protestuodami nusiėmė nuo uniformų antpečius.

Vietinė televizija neveikia. Laikraščiai neišeina. Uždraustas Azerbaidžano tautos gynimo komitetas, kuris yra Liaudies fronto atšaka. Anot TASS-o, naktį buvo suimti 43 žmonės, norint neutralizuoti nelegalių organizacijų veiklą. Esama pranešimų, kad buvo suimta ir Liaudies fronto narių, tačiau šiandien Fronto vadovai atvirai ir laisvai kalbėjosi su žmonėmis. Šiandien baigiasi terminas, kurį Frontas nustatė kariuomenės išvedimui. Be visuotinio streiko ir liaudies nepaklusnumo kampanijos, jokių kitų protesto priemonių Frontas nepaskelbė.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 25 - 6.15/

Sovietų karinės pajėgos, naudodamos karinius laivus, tankus ir artileriją, vakar pralaužė prekinių laivų blokadą Baku uoste. Karinė operacija truko 40 min. Blokadą buvo sudarę laivai, vežantys naftą bei kitus krovinius iš Baku į Kaspijos jūrą.

Sovietų karinių pajėgų įvykdytą puolimą patvirtino TASS-o naujienų agentūra ir azerbaidžanietis na-

cionalistas, kuris įvykį stebėjo. Pasak Vakarų žinių pranešimų, nuo kranto buvo šaudoma iš tankų ir artilerijos, o jūroje - iš kanonierių. Kai kurie blokadą sudarę laivai nuskendo. Manoma, jog kai kurie kiti kovos metu pasitraukė į atvirą jūrą.

Pašalinus blokadą bus galima evakuoti Baku bei kitame mieste dislokuotų sovietų kareivių šeimas. Karinė akcija galbūt taip pat užkirto kelią naftos tanklaivių kapitonams, kurie grasino uoste susprogdinti savo laivus, jeigu nebus atšauktas išimties stovis ir neišvesti sovietų kareiviai. Azerbaidžaniečiai užblokavo uostą po to, kai sovietų pajėgos praėjusį šeštadienį įsiveržė į Baku, siekiant padaryti galą azerbaidžaniečių ir armėnų smurtiškam konfliktui.

x

Savo spaudos konferencijoje, komentuodamas jėgos panaudojimą Azerbaidžane, prezidentas Bušas pareiškė, kad kraujo praliejimas JAV visuomet kelia nerimą. Pasak prezidento, sunku spręsti, ar sovietų vadovas nuėjo per toli. Gorbačiovas visuomet kalbėjęs apie taikingus pokyčius Sovietų Sąjungoje.

Irano užsienio reikalų ministras Alis Akbaras Veljatis išreiškė viltį, kad Sovietų Sąjunga taikingai išspręs krizę Azerbaidžane. Laiške Sovietų užsienuo reikalų ministrui Ševardnadzei Veljatis išreiškė savo šalies susirūpinimą musulmonais visame pasaulyje Jis tačiau nurodė, kad Teheranas laikosi nesikišimo į kitų šalių vidaus reikalus principų.

x

Vatikano radijas
/sausio 24 - 20.00/

Sausio 22 dieną Rygoje, Kirovo parke, įvyko Latvijos azerbaidžaniečių draugijos organizuotas gedulo mitingas. Mitinge dalyvavo apie 300 žmonių. Buvo iške-

lti šūkiai "Laisvę Latvijai", "Laisvę Azerbaidžanui".

x

Sausio 21 dieną Rygoje, prie Lenino paminklo, buvo padėtas tuščias karstas. Atsakomybę už akciją prisiėmė judėjimas "Helsinkis-86". Tuo norėta pasakyti, kad Leniną reikia palaidoti, kaip bet kokį kitą žmogų. Akcijos vykdytojas areštuotas. Vyksta tardymas.

x

Alytaus politechnikumo dėstytoja Aldona Lazauskienė atsisakė rašyti savo auklėtinių charakteristikas kariniam komisariatui. Tuo ji išreiškė protestą prieš prievartinį Lietuvos jaunuolių ėmimą į armiją.

x

"Amerikos balsas" /sausio 25 - 6.15/ "Prezidento D.Bušo spaudos konferencija"

Vakar Vašingtone įvyko spaudos konferencija, kurios metu prezidentas Bušas, tarp kitų, atsakė ir į klausimą apie Pabaltijį. "Amerikos balso" korespondento Baltuosiuose rūmuose pranešimą skaito Eglė Jaraitė.

Didesnė spaudos konferencijos dalis buvo skirta santykiams su Kinija. Prezidentas kreipėsi į kongresą, ragindamas netrukdyti jo pastangoms palaikyti glaudesnius santykius su Kinija, nepaisant kruvino susidorojimo su studentais Tiananmenio aikštėje pernai birželio mėnesį. Senatas ir atstovų rūmai netrukus svarstys prezidento veto, kuriuo jis nori panaikinti įstatymo projektą, suteikiantį teisę Amerikoje besimokantiems kinų studentams neribotam laikui pasilikti šalyje.

32 min. trukusios konferencijos metu prezidentas Bušas atsisakė spėlioti dėl Generalinio Sekretoriaus Gorbačiovo ateities, tačiau išreiškė viltį, kad jis išsilaikys ir galės dalyvauti viršūnių konferencijoje.

Deja, jis atmetė Čekoslovakijos prezidento pasiūlymą jiems susitikti Prahoje, bet pasakė, kad ta mintis jį sujaudino. Paklaustas, kaip suderinti prezidento norą, kad Grobačiovas išsilaikytų, su Amerikos nusistatymu dėl Pabaltijo šalių, kurių jis nepripažįsta Sovietų Sąjungos dalimi, ar jis manąs, kad Gorbačiovas išliks, jeigu Pabaltijis atsiskirs, Bušas atsakė: "Taip, šioje kryžkelėje JAV pozicija yra gerai žinoma, ir jūs teisingai ją nusakėte. Mes nesame pripažinę Pabaltijo statuso, tačiau aš sakiau, kad mes norime paskatinti poną Gorbačiovą suprasti, kad atėjo taikingų pasikeitimų laikas. Jis dabar sprendžia kai kurias labai sunkias vidaus problemas Pabaltijo šalyse. Aš nemanau, kad mūsų įsikišimas čia labai padėtų. Jis žino mūsų nusistatymą. Beje, aš apie tai su juo kalbėjau ir Maltoje. Ir aš, matydamas, kas darosi Sovietų Sąjungoje, manau, kad jis laikosi taikingų permainų Pabaltijyje koncepcijos. Taip turėtų būti ir toliau".

x

"Laisvosios Europos" radijas
/sausio 24 - 19.00/

"Lietuvos laisvės lygos atviras laiškas"

Panaikintas Lietuvos Konstitucijos 6 straipsnis, garantavęs Kompartijai vadovaujantį vaidmenį visuomenėje. Teorijoje tai reiškia, kad dabar visos partijos yra lygios. Deja, praktikoje tai atrodo visiškai kitaip. LLL tuo reikalu paskelbė atvirą laišką LKP pirmajam sekretoriui Brazauskui. Laišką telefonu mūsų radijui perskaitė LLL atstovas Leonardas Vilkas:

- Faktai kalba apie tai, kad LTSR Konstitucijos 6 straipsnio pakeitimas naudingas tik LKP. Šis pakeitimas sukūrė regimybę, kad šiandien visos politinės Lietuvos partijos, sąjungos ir judėjimai teisiškai ir politiškai

lygūs. Tikrovė, deja, visai kita. Stalinas, apvogęs lietuvių tautą, apdovanojo tarnavusią jam partiją masinėmis informacijos priemonėmis, kurias ši partija, deja, ir šiandien panaudoja prieš mūsų tautą. Kaip rodo Jūsų vadovaujamos Kompartijos elgesys, Jūs nesiruošiate atsisakyti monopolio teisės į masinės informacijos priemones. Ir po 6-ojo LTSR Konstitucijos straipsnio pakeitimo Kompartija stengiasi, žinoma, kiek sugeba, užkimšti kitamin̆iams burną. Kuo, pavyzdžiui, paaiškinti tai, kad prieš pusantrų metų uždarytas (...) politinis teatras ir šiandien neveikia? Kur mes galime susirinkę padiskutuoti, ar prie tos pačios badaujančių palapinės Vilniaus Katedros aikštėje? Kodėl į televiziją įsileidžiate tik savo šalininkus, jedinstvininkus, naktinę partiją, kitus Jums nepavojingus oponentus ir, aišku, žmones, bijančius pasakyti Kompartijai karčią tiesą į akis? Paskutinio sekmadienio ryto laidoje niekas neišdrįso teisingai politiškai įvertinti benamių akcijos Kaune. LLL ne kartą veltui kreipėsi į Lietuvos radijo ir televizijos vadovus, prašydama leisti per televiziją paneigti gandus, kuriuos apie ją skleidžia KPSS lietuviškoji organizacija.

Tapus LKP "savarankiška", padėtis nepasikeitė. Disponuodami vadinamųjų sociologinių tyrimų institutais, sąmoningai kuriate savo ir kolegų kultą. Turime pagrindo abejoti tų tyrimų objektyvumu. Netikime, kad savo gerbianti tauta laikytų buvusią Stalino penktąją kolona Lietuvoje jos interesų reiškėja. LKP, tapusi "savarankiška", ir toliau liko Kremliaus ruporu Lietuvoje. XX savo suvažiavime deklaravote Lietuvos valstybingumo atkūrimą. Tačiau, Gorbačiovui lankantis Lietuvoje, apie šį ryžtą viešai neišdrįsote kalbėti. Visiškai neatsitiktinai sušauktame LKP antrame plenume pradėjote kalbėti jau ne apie nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimą, o apie kažkokios naujos valstybės sukūrimą. Argi

tai ne politinis reveransas Gorbačiovo visiškai naujos federacijos idėjai?

Masinės Jūsų informacijos priemonės neseniai paskelbė Mindaugą Stakvilevičių, LKP Šiaulių miesto pirmąjį sekretorių, populiariausiu šiauliečiu. Jis buvo sutikęs dalyvauti politinėje diskusijoje su LLL atstovais - Razminu, Gintaru Šidlausku, Edvardu Krišč̌iūnu ir Antanu Terlecku. Tačiau š.m. sausio 15, įsitikinęs, kad LLL nebijo viešo disputo, populiariausias šiaulietis paskubomis išėjo iš vienos Šiaulių pedagoginio instituto auditorijos.

Kodėl Kompartija bijo diskusijos su Jūsų visaip koneveikiama LLL? Sociologinių tyrimų institutai skelbia, esą LLL neturi tautos akyse jokio autoriteto, kai tuo tarpu LKP pati populiariausia. Klausiame: kodėl Šiaulių komunistai išsigando minėto dialogo? Būdami įsitikinę, kad sugebėsite apginti šviesius socializmo idealus, kviečiame Jus, Lietuvos prezidentą, susitikti su LLL atstovais televizijoje jums patogiausiu laiku.

Lietuvos laisvės lyga. Vilnius, 1990 metų sausio 20 d.

P.S. Opozicinės Lietuvos partijos įgaliojo LLL pasiūlyti Jums susitikti ir su šių partijų bei sąjungų atstovais: darbo bendriją "Laborą" atstovautų Leonas Kerosierius, Lietuvos tremtinių sąjungą - Zigmas Juškevičius, Žaliųjų partiją - Rimantas Astrauskas, Lietuvos tautininkų sąjungą - Rimas Smetona, Humanizmo ir pažangos partiją - Leopoldas Tarakevičius, Lietuvos demokratų partiją - Jonas Gelažius, Krikščionių demokratų sąjungą - Alfredas Macijauskas, Lietuvos Helsinkio grupę - Viktoras Petkus, Politinių kalinių ir tremtinių globos draugiją - Zita Vanagaitė, Lietuvos savitarpio pagalbos sąjungą - Edvardas Statkevičius.

x

"Amerikos balsas" /sausio 24 - 18.30/

"LPS Seimo tarybos posėdis"

Vakar įvykusiame Sąjūdžio Seimo tarybos posėdyje apsvarstytas laikraščio "Respublika" klausimas, taip pat skubiai iškilusi akcija, siekiant išsaugoti Saugumo komitete sukauptą archyvinę medžiagą. Pranešimą skaito Linas Rinkus.

Praeitą savaitgalį įvykusio LPS Seimo sesijos pavedimu vakar Seimo taryba svarstė laikraščio "Respublika" ir jo redaktoriaus, Seimo tarybos nario, Vito Tomkaus statusą. Iš anksto buvo parengta rezoliucija atleisti Vitą Tomkų ir jo pavaduotoją Gytį Tarailą iš pareigų. Posėdžio metu išsakyta daugybė nuomonių prieš "Respublikos" redaktorių ir jo pavaduotoją. Buvo aiškinama, kad "Respublika" vedanti kampaniją prieš Seimo tarybą. Tačiau galutinio sprendimo Seimo taryba nepadarė ir, kaip atrodo, reikalas bus gražiuoju išspręstas, "Respublikos vadovybei pripažįstant skaitytojų laiškuose reiškiamą nuomonę, kad reikia susitaikyti su Sąjūdžio vadovybe. Per Seimo tarybos posėdį buvo reiškiama nuomonė, kad dabar ne laikas keisti "Respublikos" vadovybę, juolab, kad artėja Aukščiausiosios Tarybos rinkimai, taip pat, kad spaudimas, daromas "Respublikai", yra puiki reklama, kad, pašalinus laikraščio vadovybę, prenumeratorių skaičius tik padvigubėtų.

Kaip žinia, vakar prie Sąjūdžio būstinės Vilniuje buvo surengtas piketas, reiškiant paramą "Respublikos" redaktoriui Vitui Tomkui.

Sąjūdžio spaudos problema iškilo prieš kelis mėnesius, Sąjūdžio Kauno tarybai atleidus "Kauno aido" redaktorių Vidmantą Valiušaitį, Klaipėdos Sąjūdžio leidžiamos "Mažosios Lietuvos" redakcijai pareikalavus politinės autonomijos. Tuo metu Sąjūdžio spaudos laisvės klausimas buvo atidėtas. Ir šįkart klausimas galutinai neišspręstas.

Vakar Seimo tarybos posėdyje buvo paliesta ir labai skubiai iškilusi akcija, būtent - budėjimas prie Saugumo komiteto. Šiuo klausimu itin griežtai pasisakė Romualdas Ozolas, perdavęs žinią, kad Saugumo archyvai esą naikinami ar vežami iš Lietuvos. Po posėdžio jame dalyvavę TSRS liaudies deputatai priėmė pareiškimą, kuriame nurodoma, kad Saugumo komitete sukaupti archyvai, atspindintys pastarųjų dešimtmečių Lietuvos gyvenimą, įslaptinti, prie jų neprileidžiami mokslininkai, ir visuomenę pasiekusios žinios, kad šie archyvai yra slaptai naikinami. LPS Seimo tarybos narių ir TSRS liaudies deputatų pastangos kreiptis į Valstybės saugumo komiteto vadovybę, kad paaiškintų, kaip yra iš tikrųjų ir informuotų visuomenę, likę nevaisingos. Valstybės saugumo komiteto vadovybė atsisako vykdyti Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos nutarimą dėl archyvų išsaugojimo, pastebima pareiškime, neįsileidžia AT komisijos narių ir TSRS liaudies deputatų. Siekiant juos arba jų likučius išgelbėti, būtina nedelsiant priversti Valstybės saugumo komiteto vadovybę vykdyti AT nutarimą, sakoma pareiškime. Priešingu atveju reikia skubiai jo keisti. Kviečiame neatidėliojant šaukti AT Prezidiumo posėdį.

Kaip pranešė SIA, nepatvirtintais duomenimis, vakar, apie 11 val., išvežta dalis archyvų, ypač liečiančių Komunistų partijos narius. Pasak tų pranešimų, medžiaga vežama į Uljanovską. Yra galimybė, kad archyvinė medžiagaa gali būti ir naikinama. Per naktį prie Saugumo komiteto budėjo apie 50 žmonių. Vakare TSRS liaudies deputatams buvo leista patikrinti 4 Saugumo mašinas, pakrautas technine įranga. Šiandien budėjimo akcija tęsiama.

SIA pranešimu, šiandien LKP biuro posėdyje Romualdas Ozolas iškėlė Saugumo archyvų klausimą. Pasak pranešimų, vienbalsiai priimtas kreipimasis į AT, kad

Sąjūdžio komiteto viršininkas generolas Eismuntas pasiaiškintų. Rytoj numatytas AT Prezidiumo posėdis šiuo klausimu.

x

"Amerikos balsas" /sausio 24 - 20.30/ — "Dėl padėties Pietryčių Lietuvoje"

Vilniuje praėjusį šeštadienį įvyko LPS Seimo vienuoliktoji sesija, kurios metu priimti dokumentai, nusakantys Sąjūdžio politiką tautinių santykių klausimu, bet nutarta kitai sesijai atidėti memorandumą dėl padėties Pietryčių Lietuvoje. Apie tai kalbėjomės su Seimo tarybos nariais Romualdu Ozolu ir Zigmu Vaišvila. Plačiau praneša Linas Rinkus.

Bene daugiausia laiko praėjusį šeštadienį paskyrė nacionaliniams klausimams Lietuvoje. Po kelių valandų diskusijų priimti 6 dokumentai, kuriuos paruošė Sąjūdžio Seimo nacionalinių klausimų komisija, vadovaujama Aringo Gorodeckio. Dokumentus jau esame aptarę mūsų laidose. Seimo deputatai svarstė ir septintą dokumentą - memorandumą dėl padėties Pietryčių Lietuvoje, kurį nutarė atidėti ligi kitos sesijos. Ten išvardinti konkrečių žmonių, įskaitant TSRS liaudies deputatų Brodavskio ir Tichonovičiaus, veiklos pavyzdžiai. Seimo tarybos nario Zigmo Vaišvilos nuomone, gaila, kad šio dokumento patvirtinimas buvo atidėtas.

Vaišvila:

- Mano nuomone, reikėjo priimti šitą dokumentą. Mes žinom, kas gi darosi Pietryčių Lietuvoje: saujelė, galima sakyt, sukurstytų partijų ir Tarybų valdžios vadovų organizuoja savotišką lygį perversmą, šalinami iš savo postų įvairių lygių Tarybų valdžios ir partinės valdžios vadovai. Seime, pavyzdžiui, Gorodeckis paminėjo, kad prieš mėnesį maždaug, dar

ruošiant šiuos dokumentus, projektus jų, jau buvo dviejų puslapių sąrašas lietuvių, išmestų vienokia ar kitokia inspiracija iš darbų. Ir, matyt, jau atėjęs laikas yra atvirai ir tiesiai šviesiai pasakyti, nurodant konkrečius kaltininkus ir konkrečius jų darbus.

Vaišvilos aiškinimo neginčija kitas Seimo tarybos narys Romualdas Ozolas, tačiau jam atrodo, kad išmintingai pasielgta, atidedant memorandumo dėl Pietryčių Lietuvos patvirtinimą. Anot jo, reikia labai atsargiai pasverti visus teiginius. Ozolas nurodo dvi nuomones šiuo klausimu. Vieni pasisako už šio krašto lietuvinimą, kiti - už jo demokratizavimą, neatmetant, kad tai yra dalis Lietuvos, bet pripažįstant tautinių mažumų, visų pirma lenkų, teises į nacionalinę kultūrą.

Ozolas:

- Pietryčių Lietuvos žmonės, labai dažnai suvedžioti pseudovadovų, dažnai inspiruotų iš Rytų, bando kelti nepasitenkinimą, nuteikti žmones prieš Lietuvą ir lietuvius ir kurti įtampą. Šitoje įtampoje demokratinės nuostatos Lietuvos valstybės ateitimi susirūpinusiems žmonėms yra irgi labai sunkiai priimamos. Yra toks, sakyčiau, dviejų baimių susidūrimas. Ir tų dviejų baimių sandūroje gali klestėti jedinstviniinkų tipo veikėjai, kaip Tichonovičius arba Brodavskis.

- Ar padėtis, kuri vystosi Pietryčių Lietuvoje, gali paveikti rinkimus į LTSR Aukščiausiąją Tarybą?

Vaišvila:

- Taip, ir pats laikas susirūpinti. Matot, visi šitie veiksmai yra inspiracijos iš Rytų, siauro žmonių rato kurstymai. O rezultatai yra labai skaudūs, pavyzdžiui, septyniose rinkiminėseapygardose LKP, toji naujoji, savarankiškoji, nesugebėjo iškelti savo kandidatų. Kodėl? Todėl, kad partinis aparatas Komunistų partijos, ten taip vadinamoji TSKP partija,

užblokavo jiems galimybę iškelti, o sušaukti gyventojų susirinkimą, kuriame dalyvautų 250 - minimumas, kaip numatyta įstatyme, gyventojų taip ir nepavyko.

Vaišvila priminė, kad, svarstant rinkimų įstatymą, Sąjūdis buvo siūlęs 50 žmonių susirinkimą, įgaliotą iškelti kandidatus į deputatus, tačiau tas skaičius buvo padidintas, nes to norėjo valdžios atstovai. Ozolas pareiškė, kad pastaruoju metu dėl Pietryčių Lietuvos galiausiai susirūpino ir Lietuvos vyriausybė.

Ozolas:

- Pereitą ir šią savaitę AT Prezidiumas kuria grupę žmonių, kurie vyks į Rytų Lietuvą. Girdėjau pirmuosius įspūdžius iš ten besilankiusių, kad apskritai dauguma lenkų yra už Lietuvos valstybę, nori gyventi nepriklausomoj Lietuvoj. Ir tokios žinios tikrai džiugina. O pagaliau šiai veiklai prabudusios Lietuvos vadovybės nusistatymas imtis konkrečių žingsnių irgi teikia tam tikrų vilčių.

Vaišvila tačiau laikosi nusistatymo, kad ligšiolinis LTSR vyriausybės neveiklumas yra labai pakenkęs padėčiai Pietryčių Lietuvoje ir atspindi bendrą valdžios organų nuostatą nuolat atidėlioti svarbius klausimus.

Vaišvila:

- Sprūsta iš mūsų aukščiausios valdžios rankų šitas kraštas, sprūste sprūsta. Ir labai keista žiūrėti. Vyksta Nemenčinėje slaptai suorganizuota neeilinė Vilniaus rajono sesija, ir nieko nematome iš valdžios. Padėtis yra savotiškai grėsminga ir aplamai Lietuvoje, ne tik dėl šito krašto, nes visą l[illegible] atidėliojant ekonominius ir kitus įstatymus, negalima vykdyt reformų. Ekonominis savarankiškumas paskelbtas nuo sausio 1, o kas iš to, kad nė vieno ekonominio įstatymo neturim dar, kuriuo remiantis galima būtų tą reformą daryti.

Vaišvila išreiškė viltį, kad galbūt vasario mėnesio pradžioje, kuomet LTSR AT susirinks sesijos, bus pajudėta, kaip jis sakė, iš mirties taško, nes trauktis toliau nėra kur.

x

"Laisvosios Europos" radijas
/sausio 24 - 19.00/

"V.Vardys apie Lietuvos nepriklausomybės tikimybę"

Oklahomos universiteto profesorius politologas Vytautas Vardys kalbasi su Kęstučiu Girniumi apie Lietuvos galimybes atgauti nepriklausomybę.

- Kokia, jūsų nuomone, yra reali tikimybė, kad Tarybų Sąjunga leistų Lietuvai atsiskirti?

Vardys:

- Aš manau, kad yra 3 faktoriai, kurie tą galimybę ir tą tikimybą vienaip ar kitaip pakreips. Visų pirma, pačios Lietuvos ir Baltijos valstybių nusistatymas. Antra - įvykiai Maskvoje, kas vyksta pačioje partijos ir vadovybės viršūnėje. Ir trečia - Vakarų pažiūros.

Pirma, man atrodo, kad Lietuva dabar yra išėjusi tiek toli į priekį, kad ji turi palaukti, kol kitos dvi valstybės atliks tą patį, ką Lietuva yra iki šiol atlikusi. Tai aš turiu galvoj Latviją ir Estiją. Ir dar priklausys nuo to, ar visos trys valstybės yra vieningos. Ir pačioj Lietuvoj, ar visi faktoriai - Sąjūdis, partija ir visuomenė - yra vieningos nuomonės. Antra, ar Maskvoje, kadangi nėra kitų kandidatų ir kadangi Gorbačiovas yra stiprus ir kadangi armija prieš jį nenusistačiusi, ar Gorbačiovo linija išliks, ar jis pasikeis, įvairių faktorių veikiamas. Ir trečia, kiek Vakarai parems Baltijos valstybių nepriklausomybės klausimą. Vakaruose nuomonės skiriasi, kadangi daug kas nenori pakenkti Gorbačiovui, nes mano, kad jis gali demokratizuoti visą Sovietų Sąjungą, ir dėl

to tas ima pirmuną prieš Baltijos kraštų neprik-lausomybę.

Man atrodo, kad Baltijos kraštų tolesnis laisvėjimas yra neišvengiamas, ir aš manau, kad Maskva ir Gorbačiovas ieško formulės, kurią panaudojus galima būtų pritaikyti tik Baltijos kraštams, bet ne kitoms respublikoms. Tai reikštų, aš manau, postūmį į nepriklausomybę. Sunku pasakyti, kada bus nukirsti saitai, kurie šiuo metu Lietuvą ir kitus Baltijos kraštus su Tarybų Sąjunga riša.

– Jūs minėjote, kad Lietuva turi palaukti, kol kitos dvi Pabaltijo šalys pasivys. Bet ar iš viso yra tikimybė, kad Latvija, kur gyvena tiek daug nelatvių, galėtų pasiekti tokią stadiją, kurią jau Lietuva pasiekusi?

Vardys:

– Mes tą labai greitai pamatysime, kadangi Latvijoj ir Estijoj ateina Aukščiausiosios Tarybos rinkimai. Aš manau, kad estų nusistatymas nepriklausomybės atžvilgiu ir t.t. yra šiek tiek skirtingesnis negu lietuvių. Estai daugiau tokie praktiškesni. Jiems labiau rūpi užsitikrinimas garantijų, kad jų tautinis identitetas, ir kultūrinis, ir ekonominis ir t.t., bus užtikrintas jiems. Tai čia yra tam tikrų skirtumų.

x

Atsp. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
S - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

Radijo laikraštis

TARNYBINIS
2

1990 01-26

Vatikano radijas
/sausio 26 - 20.00/

"V.Sladkevičiaus interviu Italijos laikraščiui"

"Lietuvos primas pareiškė: lietuvių tauta nori atsiskirti nuo Sovietų Sąjungos", - tokia antrašte katalikų savaitraštis "Il sabato" ką tik išėjusiame naujame, sausio 27 d. numeryje atspausdino pasikalbėjimą su Lietuvos kardinolu Vincentu Sladkevičium. Pasikalbėjimas yra įjungtas į ilgą šešių puslapių reportažą apie Lietuvą, kurį sudaro informacinis straipsnis apie padėtį Lietuvoje ir krašte vyraujančias nuotaikas ir interviu su Lietuvos diplomatiniu atstovu Vatikane Stasiu Lozoraičiu.

Savaitraščio "Il sabato" bendradarbis Lučio Brunelli Vincentą Sladkevičių skaitytojams pristato kaip pirmąjį moderniųjų laikų lietuvių kardinolą ir visuotinai pripažintą lietuvių katalikų vadovą. Kardinolas Sladkevičius, kaip ir visi Lietuvos kunigai, - rašo italas žurnalistas, - atvirai remia Lietuvos nepriklausomybės bylą ir drąsiai išreiškia savo įsitikinimus. Žurnalistas primena, kad prieš vienerius metus kardinolas be jokių dviprasmybių pasakė, kad, jei Apaštalų sostas pripažintų Lietuvos aneksiją, lietuvių tauta prieš tokį sprendimą vieningai sukiltų. Paskirdamas Vincentą Sladkevičių kardinolu, rašo italas žurnalistas, popiežius Jonas Paulius II pagerbė jo ištikimybę, už kurią patyrė laisvės atėmimą.

Žurnalistas Brunelli pirmučiausia kreipėsi į kardinolą Sladkevičių klausdamas, ar lietuvių nacionalistų griežta laikysena negalinti sukelti, kaip tvirtina kai kurie stebėtojai, sunkumų Gorbačiovui ir jo vykdomai nuosaikesniai politikai religijos atžvilgiu. Kardinolas į tai atsakė: "Mes nesame užsimoję sudaryti sunkumų Gorbačiovui. Pertvarka tegul eina savo keliu, o mes eisime savuoju. Bažnyčia daugiau negu 50 metų rėmė Lietuvos nepriklausomybės bylą ir dabar ją remia.

Lietuvos aneksija buvo įvykdyta 1939 metais, remiantis gėdingu Sovietų ir nacių susitarimu, kurio juridiniai negalima pateisint. Tai pripažino ir Maskva. Mes norime atsiskirti nuo Sovietų Sąjungos."

Į klausimą, kaip kardinolas vertina Gorbačiovo misiją Lietuvoje: "Gorbačiovas yra rusas ir jis negali suprasti mūsų reikalavimų." Žurnalistas pastebėjo, jog atsakymas yra drastiškas, todėl primygtinai paklausė kardinolo, ar tokiu nusistatymu bažnyčia neprisideda prie Gorbačiovo sužlugdymo. Kardinolas Sladkevičius, į tai atsakydamas, pakartojo: "Mes nenorime pakenkti Gorbačiovui, bet, ar turime jį garbinti ir dievinti, kaip daroma Italijoje ar Vokietijoje? Vakaruose yra per daug įsigalėjęs asmenybės kultas. Mūsų tauta laiko Sovietų Sąjungos vadovą žmogum, o ne dievu. Jei kas klausia, ar nesame dėkingi už Kremliaus pradėtąjį naująjį politinį kursą, pažymėjo kardinolas, aš atsakau, jog mes dėkojame vien tik dievui. Viskas vyksta vien tik Apvaizdos veikimo dėka. Gorbačiovas ir mes visi esame Apvaizdos įrankiai."

Į ištalų žurnalisto klausimą, kaip jis vertina popiežiaus susitikimą su Gorbačiovu, Vincentas Sladkevičius atsakė, jog istorija parodys, galbūt už 50 metų, ar šis susitikimas buvo naudingas. Dabar per anksti jį vertinti. Į žurnalisto pastabą, kad Sovietų lyderis pažadėjo paskelbti naują įstatymą religijos laisvės klausimu, kardinolas Sladkevičius atsakė, jog pažadėtasis įstatymas iki šiol yra naujas vien tik savo pavadinimu. Lietuvos bažnyčia, pabrėžė kardinolas, dar nėra laisva. Žurnalistas į tai pastebėjo, jog vis tik buvo sugrąžintos bažnyčios, seminarijos, buvo išlaisvinti kalinti kunigai, visos vyskupijos jau aprūpintos vyskupais, tad ko dar trūksta Lietuvos bažnyčiai? "Mes dar nesam laisvi, sakė kardinolas, o ko mums trūksta - Roma gerai žino."

Į kitą , klausimą, kaip vertina Lietuvos diplomatinės atstovybės buvimą Vatikane, kardinolas Sladkevičius atsakė, jog Lietuvos katalikai džiaugiasi, kad lietuvių tauta turi diplomatinę atstovybę prie Apaštalų sosto.

Į dar vieną žurnalisto pastabą, jog neatrodo, kad lietuviai būtų linkę atsižvelgti į kvietimus būti kantriais, kardinolas Sladkevičius atsakė: "Kantrybė ir malda mums yra vienas nuo kito neatskiriami."

„Mūsų tauta nori atsiskirti nuo Sovietų Sąjungos" - pakartojo, baigdamas pokalbį su italų žurnalistu, kardinolas Vincentas Sladkevičius.

x

Pastaba: Italų žurnalisto interviu su kardinolu Vincentu Sladkevičium, išspausdintą italų laikraštyje "Il sabato", perskaitė ir kita Vakarų radijo stotis - "Laisvoji Europa".

x

"Amerikos balsas" /sausio 28 - 18.30/ — "S.Lozoraitis apie padėtį Lietuvoje"

Pastaruoju metu Estijoje ir Latvijoje pasklido gandai, kad artimu laiku gali būti paskelbta nepriklausomybė. Užvakar Romas Sakadolskis Lietuvos atstovybėje Vašingtone kalbėjosi su Stasiu Lozoraičiu, prašydamas pasisakyti tuo ir kitais klausimais.

- Pone Lozoraiti, Estijoje kursuoja gandai, kad š.m. vasario 2 d., susirinkę į tarybų suvažiavimą, gali paskelbti nepriklausomą Estijos respubliką. Lietuvoje kursuoja gandai, kad š.m. liepos 12 d. gali būti paskelbta Lietuvos Respublikos nepriklausomybė. Abiem atvejais datos susietos su 70 metų sukaktimi nuo Taikos sutarčių su Sovietų Rusija pasirašymo. Ar šie gandai turi kiek pagrindo?

Lozoraitis:

- Nežinau, ar turi pagrindo. Esu apie juos girdėjęs. Man atrodo, yra truputį keistas sujungimas datų, kitaip sakant, paskelbimas nepriklausomybės, ryšium su 1920 pasirašytos sutarties su Rusija sukaktimi. Šiokį tokį įtarimą man kelia Brazausko išrinkimas, kurį laikau nekorektišku, žiūrint iš demokratinio taško. Išrinkimas į Aukščiausiosios Tarybos pirmininkus ir padarymas iš jo eventualios valstybės galvos. Yra ir kitų mažų ženklų, kurie gali rodyti, kad Lietuvos Komunistų partija rengia kažkokią operaciją šituo atžvilgiu. Jeigu nepriklausomybės paskelbimas būtų padarytas tiktai lietuvių Komunistų partijos, tai, manau, ji padarytų labai didelę klaidą. Ne tik politinę klaidą, bet ji pati atsirastų akligatvyje ir izoliuotų save nuo lietuvių tautos. Kiekvienas dalykas turi būti padarytas laiku ir atatinkamoj formoj.

- Jūs sakote Lietuvos Komunistų partija, bet tai turėtų padaryti Lietuvos AT. Šiuo atveju jūs skirtumo nedarote sąmoningai?

Lozoraitis:

- Aš sąmoningai nedarau tuo tarpu skirtumo, nes laikau, kad dabartinė AT vistiek yra Lietuvos Komunistų partijos kontroliuojama, ir yra toji taryba, kuri galėtų būti išrinkta vasario 24 dieną, rinkimuose, kurie nėra taip pat demokratiški, bet vis tik galėtų tiksliau parodyti mūsų nusistatymą vienos ar kitos partijos atžvilgiu. Čia galėtų kilti kai kuriems lietuviams, Lietuvos Komunistų partijos nariams, tam tikras noras žūt būt išsilaikyti, perimti iniciatyvą, parodyti tai, kad ir užsieniui : štai komunistai gali paskelbti ne tiktai nepriklausomybę, bet prašyti taip pat ir tarptautinio pripažinimo. Ir, gal būt, viena kita valstybė, kuri mums nėra labai palanki, kuri bijo didelių pasikeitimų Baltijos srityje, galėtų tokį naują Sovietų Sąjungos satalitą pripažinti.

- Kas, jūsų nuomone, būtų tarp tokių valstybių?

Lozoraitis:

- Išvardinti nesunku, bet yra ir Vakarų Europoje valstybių, kurios į Rytų Europos įvykius žiūri su nuogastavimu ir nesidžiaugia įvykiais, kurie yra nepaprasti, kurie turėtų pastumti mus visus, paraginti mus visus diskutuoti apie juos, paraginti visos sujauktos Europos ateitį, į kurią Baltijos valstybės turėtų būtinai įeiti. Aš ne vieną kartą amerikiečiams, ir čia departamente, esu sakęs: reikia būtinai diskutuoti apie Europos ir pirmoje vietoje apie Rytų Europos, tuo pačiu apie Baltijos valstybių, ateitį. Kartu su Maskva.

- Ar Amerika būtų tarp tų valstybių, kurios pasvarstytų, ar pripažinti tokios Lietuvos juridinį statusą?

Lozoraitis:

- Aš manau, tikriausiai, jie svarstytų ir žiūrėtų, ar jie gali pripažinti, ar ne. Aš esu amerikiečių kai kuriuos sluoksnius įspėjęs, kad apie tai reikia iš anksto pagalvoti. Reikia labai atsargiai žengti pripažinimo linkme ir reikia labai gerai ištirti, kiek tikrumo yra naujoj valstybėj - nepriklausomo. Išeivijoje šitas gandas buvo pasitiktas kaip eilinė apgaulė, kuriuo bandoma užbėgti už akių procesams pačioje Estijoje.

- Galima būtų įžiūrėti, kad Lietuvoje tai yra pastanga 24-osios rinkimuose laimėti daugiau simpatijų pas balsuotojus. Ar tai gali pavykt?

Lozoraitis:

- Aš esu galvojęs dar apie kitą galimybę, kuri yra truputį nemalonesnė ir, būtent, kad nepriklausomybės paskelbimas įvyktų prieš rinkimus ir kad, paskelbus tą nepriklausomybę, būtų daryta provizorinė vyriausybė, aišku, kai kurių komunistų sluoksnių kontroliuojama, ir kad rinkimai tuojau pat būtų nukelti į rudenį, ar dar toliau, ir šitokiu būdu susidarytų visai nauja padė-

tis, kurioje gimtų vadinamoji Lietuvos socialistinė Respublika, atskirta nuo Maskvos. Tai viskas yra, aišku, kombinacijos ir pavojingos ne tiktai mums, bet ir Kompartijai, kuri tokiu būdu, man atrodo, lietuvių tautoje neįgautų pasitikėjimo. Jau dabar Brazausko išrinkimas į Prezidiumo pirmininkus buvo kai kam netikėtas ir jo tikro prestižo nepadidino.

- Jūs sakėte šio pokalbio metu, kad Lietuvos nepriklausomybės atstatymas turėtų būti paskelbtas tinkamu laiku. O koks turėtų būti juridinis pagrindas, skelbiant Lietuvos nepriklausomybę, kokios turėtų būti aplinkybės?

Lozoraitis:

- Mums, lietuviams, faktinai nepriklausomybės atstatymo nereikia skelbti. Mums reikia tiktai atstatyti vyriausybės suverenumo vykdymą ir reikia patikrinti, ar ta vyriausybė yra jau legali, ar ji tikrai vykdo suverenumą pagal tarptautinę teisę. Mūsų valstybė yra Sovietų okupuota, jos nepriklausomybė yra, sakyčiau, šiuo metu užšaldyta. Jos iš naujo paskelbti nereikia. Nepriklausomybės paskelbimas turėtų įvykti tada, kada visos mūsų demokratinės partijos, etninės grupės galėtų laisvai išreikšti savo valią ir kada suverenumo vykdymas pasirodytų tuojaus pat įmanomas.

- Mes kalbame apie Lietuvos nepriklausomybės tęstinumą. Tokiu atveju peršasi išvada, kad jokia socialistinė Lietuva, socialistinė Respublika, nesvarbu, ar ji formaliais ryšiais būtų susieta su Maskva ar ne, jokios socialistinės valstybės sukūrimas šiuo metu yra neįmanomas.

Lozoraitis:

- Man atrodo, kad juridiniai ir moraliai neįmanomas. Visų pirma, negalima primesti Lietuvai nei socializmo, nei kito -izmo. Lietuva turi būti tiktai nepriklausoma. Ir tiktai laisvai nepriklausoma gali nutarti, ar ji vėl taps socialistine, ar ji taps Europos dalimi,

ar ji norės grįžti prie Sovietų Sąjungos ir t.t.

Antras dalykas, kuris yra labai svarbus - reikia grįžti bent vienai dienai prie 1938 metų Konstitucijos. Tai yra būtina sąlyga išlaikyti mūsų valstybės kontinuitetą. Mes galim tą Konstituciją, kuri daugeliui nepatinka, tuojaus pat pakeisti geresne, bet iš karto reikia grįžti prie tos Konstitucijos, kuri buvo Sovietų agresija panaikinta. Nelegaliai panaikinta. Visos diplomatinės misijos, visa mūsų veikla užsienyje ir bendrai tarptautinis nepripažinimas bazuojasi šita Konstitucija.

- Jūsų nuomone, dar viena sąlyga būtų Raudonosios armijos išvedimas iš Lietuvos teritorijos?

Lozoraitis:

- Man atrodo, kad tai yra visiškai natūralus dalykas. Jeigu mes susitariam su Sovietais, kad gyvensime kaip geri kaimynai, jiems nebereikia laikyti karinių dalinių, ypač, kad ir naujoji Lietuva kurį laiką (aš manau ilgus metus) turėtų gyventi be karinių dalinių, tik turėdama stiprią policiją. Kariuomenės išvedimas dabar vykdomas visoje Rytų Europoje. Kodėl ji neturėtų būti išvesta iš Baltijos valstybių? Tačiau, tai gali būti mūsų derybų su Maskva objektas. Aš daugelį kartų esu sakęs, kad vienas iš svarbiausių dalykų - pradėti derybas su Maskva ir apie tuos reikalus. Tuo tarpu, man atrodo, visi pokalbiai susiredukuoja į Gorbačiovo pasikalbėjimus Vilniaus miesto gatvėse su minia. Šitokiu būdu, aišku, negali būti sprendžiami tarptautiniai klausimai. Vienas dalykas yra būtinas žinoti: toji Raudonoji armija, kuri turi savo bazes, kuri dabar yra Lietuvoje, nedalyvautų Lietuvos politiniame gyvenime. Ji tam neturi jokių teisių. Šiandien ji yra okupacinė armija. Jeigu mes eventualiai ir sutiktume, mūsų nepriklausoma vyriausybė sutiktų su armijos užsilikimu dar vieniems ar dvejiems metams,

tai vistiek toji armija jokiu būdu neturėtų dalyvauti nei rinkimuose, nei kitose politinėse funkcijose.

.- Kai kas sakytų, kad okupacinės kariuomenės, ar svėtimos valstybės kariuomenės, buvimas Lietuvos teritorijoje paneigia bet kokią nepriklausomybės galimybę ir todėl reikalavimas pirma išvesti sovietinę armiją, tada eiti kitus žingsnius, išplaukia iš tokios pozicijos. Jūsų nuomonė?

Lozoraitis:

- Aš manau, kad išplaukia. Išplaukia iš logikos - kol yra kariuomenė, sunku įsivaizduoti, kad rinkimai būtų visiškai laisvi, kad politinė mūsų įvairių politinių organizacijų akcija būtų visiškai laisva. Reikia, kad kariuomenė pasišalintų ir paliktų mus vienus tvarkyti savo gyvenimą ir savo naujos valstybės kūrimą.

Kokiais kriterijais reikėtų grįsti būsimos Lietuvos nepriklausomybės statuso pripažinimą?

Lozoraitis:

- Dabar šitie kriterijai išdirbami, apie juos daug diskutuojama, jie bus gerai išanalizuoti pagal tarptautinę teisę. Man atrodo, kad čia neužtenka ir tarptautinės teisės, kad pamačius, ar visiškai nepriklausoma valstybė vis tik neturi savyje kai kurių priespaudos momentų. Savo laiku tas viskas paaiškės. Tačiau jau šiandieną galima pasakyti: reikia būtinai, kad Lietuvos atsakingi valstybiniai organai tartųsi ir susitarų su Sovietų Sąjungos atatinkamais organais dėl tarpusavio santykių sunormalizavimo ir sureguliavimo. Reikia būtinai, kad naujoji Lietuvos valdžia būtų demokratinė . Tai yra labai svarbi sąlyga. Ir kad ta valdžia galėtų vykdyti pilną suverenumą, kurio pobūdį apibrėžia tarptautinė teisė.

- Tai atrodytų, kad šiuo metu derybos su Maskva neįmanomos, nes nėra atstovų iš Lietuvos, kurie galėtų

atstovauti Lietuvos, ar lietuvių tautos interesams. Taigi, atrodo, derybų etapas dar neturėtų būti prasidėjęs, kad derybos yra ateities reikalas?

Lozoraitis:

- Lietuvos atstovų šiandien galima būtų rasti. Mes turime jau pakankamai politinių grupių, kurios galėtų tuos atstovus iš savo tarpo paskirti.

Aš jau sakiau, kad reikia palaipsniui eiti nepriklausomybės link. Aš įsivaizduoju, kad reikia laikytis šitokios tvarkos: dabar, vasario 24, bus rinkimai, mes pažiūrėsim, kaip rinkimuose pasirodys mūsų politinės grupės, koks bus jų svoris. Po rinkimų - visos politinės grupės galėtų atsisėsti prie bendro stalo, aš turiu galvoje, aišku, ir Komunistų partiją, ir išsiaiškinti, ar visos yra sąžiningai ir nuoširdžiai linkusios kovoti už Lietuvos nepriklausomybę, siekti tikros Lietuvos nepriklausomybės, o ne suverenumo, valstybingumo, ar kitokio pobūdžio statuso. Ir tada, jeigu visos tos partijos nuspręs, kad jos eina nepriklausomybės link ir nori už ją kovoti, tada reikėtų sudaryti bendrą grupę, bendrą frontą, kreiptis į Maskvą ir prašyti pradėti derybas mums rūpimais klausimais.

- Jūs palaikote kontaktus su Amerikos užsienio reikalų ministerija, su valstybės departamentu Vašingtone, dabar neseniai sugrįžote į Vašingtoną iš Romos. Kas ryškėja, kiek tai liečia Amerikos valstybės departamento, ir apskritai prezidento Bušo administracijos požiūrį į Baltijos valstybes? Klausiu todėl, kad pastaruoju metu Amerikos spaudoje užkliuvo keli pasisakymai dėl to, kad įžvelgiamas Baltųjų rūmų departamento nenoras kalbėti apie nepriklausomybę, o kalbėti apie laisvą apsisprendimą. Ir prezidento Bušo bei jo pavaldinių pareiškimai dėl Baltijos reikalo, kaip vidaus reikalo, ponui Gorbačiovui. Tai susilaukė gana aštrios kritikos. Jūsų požiūris į tai?

Lozoraitis:

- Amerikos pozicija, man atrodo, pastaruoju laiku nėra esmėje pasikeitusi. Yra tam tikras formulavimo klausimas, kuris nėra labai laimingas. Aš tą labai atvirai saukau. Mano įsitikinimu, nėra jokio prieštaravimo tarp Lietuvos siekimo, Lietuvos kovos dėl savo nepriklausomos valstybės ir Gorbačiovo vadinamos perestroikos. Jeigu Gorbačiovas tikrai yra sąžiningas, jeigu jis nori tikrai demokratizuoti savo kraštą, tai jis turi pripažinti, kad Baltijos valstybės, kurios buvo agresijos aukos, turi pasidaryti vėl laisvos. Ir, man atrodo, tuo labiau užsienyje, Amerikai yra labai lengva nuolat kartoti: jos stovi už demokratijos plėtimąsi ir stiprėjimą visose pasaulio šalyse - ar tai Afrikoje, ar tai Azijoje, ar tai Europoje ir, aišku, Baltijos srityje. Galima aiškiai pasakyti, kad visos Vakarų valstybės yra už demokratiją ir tautų apsisprendimo principą. Jos gali labai lengvai pasakyti, kad tikisi, jog Gorbačiovas ir jo projektai Sovietų Sąjungoje bus įgyvendinti ir Sąjunga taip pat taps demokratine valstybe. Ar tai jam pasiseks, ar ne, tai kitas klausimas. Mums visiems bus geriau, kad Rusija ar Sovietų Sąjunga bus demokratinė (aš turiu savo abejonių), bet suprantu, kad JAV ar kitos Vakarų šalys šito nori ir gali pasakyti. Nesuprantu, kodėl kai kurios valstybės linksta į Gorbačiovo rėmimą ir tuo pačiu tuojau pat atsisako remti Baltijos nepriklausomybės bylą.

- Ar šiuo metu Amerikos valdžios sluoksniuose esama abejonių dėl Lietuvos, Latvijos ir Estijos nepriklausomybės tęsėjimo ateityje? Ar iš jūsų pokalbių ryškėja, kad valdžios sluoksniai supranta, jog šis kelias yra neišvengiamas?

Lozoraitis:

- Man atrodo, kad Amerikos sluoksniai tai labai gerai supranta, kad jie žino, jog mes vistiek pasiek-

sim nepriklausomybę, jeigu ne ryt, tai poryt, ar dar poryt. Jie tiktai, galbūt, rodo per didelę baimę dėl Gorbačiovo likimo, dėl jo pozicijos. Keistu būdu man Amerikos politikai ir valdininkai yra pabrėžę gana įdomų faktą. Jų įsitikinimu, mūsų nepriklausomybės šansai sustiprėjo po Azerbaidžano ir Armėnijos įvykių. Jiems atrodo, kad Baltijos tautų taikingos kovos pavyzdys Sovietų Sąjungoje yra padaręs taip pat nemažą įspūdį ir kad Maskvai bus lengviau Baltijos valstybėms suteikti tas koncesijas, kurių ji nenori suteikti Sovietų Sąjungos pietuose. Aš nesu įsitikinęs, kad šita tezė yra teisinga, bet norėčiau jai patikėti ir vienaip ar kitaip esu įsitikinęs, kad mes artėjam prie nepriklausomybės.

- Ar galėtumėte prognozuoti, apie kokį laikotarpį mes kalbame? Amerikoje stebėtojai įvairiai yra pasakę. Po Gorbačiovo kelionės buvo kalbama apie šešis mėnesius, na, o daugiausia - keli metai.

Lozoraitis:

- Aš tikrai nenorėčiau daryti prognozių, nenorėčiau sakyti "šeši mėnesiai", ar apie kelis metus. Nepriklausomybė ateis taip, kaip ji atėjo Rytų Europoje, taip, kaip griuvo Berlyno mūras, taip, kaip ji ateis į Albaniją ir į Kiniją. Anksčiau ar vėliau. Aš manau, kad mes galim tiktai pasakyti, kad ją net ir senesnio amžiaus žmonės pamatys ir galės džiaugsmingai sutikti.

- Ir pabaigai klausimas truputėlį kita tema. Jūs neseniai grįžote iš Romos. Italijos spaudoje kalbama, kad Vatikanas, gal būt, kokiu nors būdu pripažins Lietuvos socialistinę Respubliką. Jeigu iš tikrųjų kalbama apie galimybę skelbti socialistinę respubliką, tai susiliečia su mūsų pokalbio pradžia. Ar Vatikane apie tai iš tikrųjų yra kalbama?

Lozoraitis:

- Tai yra gandai, apie kuriuos esu girdėjęs. Kaip prisimenu, kiekvieną kartą po vizito, kurį padaro koks

noss Sovietų lyderis Vatikane, tuojau pat kalbama apie Lietuvos pasiuntinybės likimą. Matyt, kad mes esam labai svarbūs Maskvai, o gal ir kitiems politiniams sluoksniams Italijoje, kad į mus kreipiamas toks didžiulis dėmesys. Pačiame Vatikane, jeigu aš galiu kalbėti apie pačius atsakingus pareigūnus, tai jokios užuominos ta prasme nebuvo padaryta ir aš labai abejoju, kad šitoks nutarimas būtų artimu laiku padarytas. Šiuo metu, kada lietuvių tauta tikrai vieningai kovoja už savo teises.

x

"Amerikos balsas" /sausio 27 - 20.30/ — "JAV politika Baltijos valstybių atžvilgiu"

Pastaruoju metu amerikiečių spaudoje plačiai nagrinėjama JAV politika Baltijos valstybių atžvilgiu. Komentuojama apie Michailo Gorbačiovo kelionę į Lietuvą, nagrinėjami prezidento Bušo ir jo pavaldinių pasisakymai. Apžvalgą paruošė Romas Sakadolskis.

- Praėjusį trečiadienį per spaudos konferenciją Baltuosiuose rūmuose prezidentas Bušas pareiškė, kad Amerikos laikysena Baltijos valstybių klausimu nėra pasikeitusi. Anot jo, Michailas Gorbačiovas sprendžia labai sunkias vidaus problemas Pabaltijo šalyse. "Aš nemanau, kad mūsų įsikišimas : čia labai padėtų. Jie žino mūsų nusistatymą." Prezidentas Bušas dar pridūrė: "Beje, aš apie tai su juo, Gorbačiovu, kalbėjau Maltoje. Manau, kad jis tebesilaiko, kiek jam įmanoma, taikingų permainų Pabaltijyje koncepcijos."

Kitą dieną, sostinės dienraštis "Vašington post" vedamajame straipsnyje pastebėjo: pavadinti Pabaltijo veržimąsi į nepriklausomybę vidaus problema yra suduoti smūgį istorinei Amerikos pozicijai, ginančiai istorinį tautų suverenitetą ir bent jau netiesiogiai sankcionuoti nualšinimą, arba primestą Maskvos politinį

sprendimą. Vakar kitas sostinės dienraštis "Vašington taims" savo vedamajame straipsnyje rašė: stengdamasis elgtis "atsargiai", prezidentas Bušas išsisukinėjo iš savo įsipareigojimo Baltijos valstybių nepriklausomybei. Laikraščio nuomone, Amerika taiko dvigubą standartą, skirtingai traktuodama europines ir azijatiškas Sovietų Sąjungos dalis, indama už teisybę KGB tvirtinimus apie padėtį Užkaukazėje, nežiūrint to, kad Azerbaidžane irgi vyksta tautos kova už išsilaisvinimą.

Deividas Remnikas, dienraščio "Vašington post" korespondentas Maskvoje, pastebi, kad Baltųjų rūmų laikysena byloja apie evoliucionavusį JAV požiūrį, kuris pasižymi kantrybe ir diplomatiniu taktu. Vašingtono rami laikysena buvo akivaizdi Kremliaus lyderiui lankantis Lietuvoje. Baltųjų rūmų atstovas spaudos reikalams Ficvoteris per brifingą žurnalistams pasakė, kad nebūtų vaisinga spėlioti apie tokius vidaus reikalus. Ficvoteris leido suprasti, kad Vašingtonas atsisako spausti Michailą Gorbačiovą.

Tokio spaudimo pasigenda kiti korespondentai. Laikraštyje "Niujork taims" rašoma, kad Gorbačiovui nereikia tylenių pritarėjų. Jį reikia smarkiai stumtelėti. Tik atkaklus spaudimas iš vidaus ir išorės gali pakeisti esamą padėtį. Laikraštis ragina pasimokyti iš pabaltiečių. Kodėl Gorbačiovas, nuvykęs į Lietuvą, staiga pakeitė savo nusistatymą, pareiškęs, kad nematąs nieko tragiško daugiapartinėje sistemoje. Ar todėl, kad pabaltiečiai tyla priėmė Kremliaus lyderį, atsargiai derino savo pozicijas? Anaiptol. Baltijos valstybių laisvės klausimas iškėlė kietosios ir nuosaikiosios linijos šalininkus Amerikoje. Laikraštis pašaipiai atsiliepia apie valstybės departamento laikyseną. Laikraščio korespondentas Safaris primena, kad 50 metų JAV nepripažino Stalino-Hitlerio suokalbio, 9 Amerikos prezidentai rėmė Baltijos valstybių šalių nepriklauso-

mybę ginančias atstovybes Vašingtone. Šiandien, laisvei tapus neišvengiamai, pabaltiečiai klausosi valstybės departamento atstovą sakant, kad tai esąs Sovietų vidaus reikalas. Safaris siūlo pareikšti štai ką: JAV pakartotinai patvirtina ilgalaikę laikyseną dėl Pabaltijo nepriklausomybės. Mes sveikiname taikingą, bet atkaklų kelią, kuriuo jo žmonės neseniai išreiškė savo laisvės troškimą. Esame pasiruošę su Sovietų Sąjunga ir Europos tautomis sukurti Pabaltijo konvertadalios valiutos zoną. Mes skatinsime privačią ekonomiką, galinčią pakeisti komandinę struktūrą, tuomi greitindami rublio konvertabilumą.

Apie Pabaltijo ekonominę ateitį rašo ir kiti apžvalgininkai laikraštyje "Vašington post". Anot jų, nors prezidento Bušo patarėjai kategoriškai neatmeta galimybės, kad Maskva paleis Baltijos valstybes, daugumas mano, kad greičiausiai bus imtasi ekonominių sankcijų. Jeigu JAV ir jos sąjungininkai pažadėtų apsaugoti Pabaltiją, pavyzdžiui, suteikiant ekonomines garantijas, gal tai atgrasytų Maskvą imtis ekonominio šantažo. Tačiau, pasak apžvalgininkų, JAV pareigūnai tik dabar ima tyrinėti šį klausimą. "Vašingtone gėdinga tyla, - rašo apžvalgininkai Novakas ir Evantas. - Tokia pat tyla, dėl kurios žodis "nepriklausomybė" tapo uždraustu Baltuosiuose rūmuose, nes Maskva nenorinti jo girdėti."

x

"Laisvosios Europos" radijas
/sausio 28 - 19.00/

"Pastabos apie artėjančius rinkimus į LTSR Aukščiausiąją Tarybą"
/Prie mikrofono Kęstutis Girnius/

Po keturių savaičių vyks rinkimai į Lietuvos TSR Aukščiausiąją Tarybą. Tai bus antri laisvesni rinkimai Tarybų valdžios metais.

Praeitų metų rezultatai privertė dar svyruojančią

Kompartijos vadovybę, nors ir nenoriai, pasukti tikros pertvarkos linkme. Deputatų suvažiavimas suteikė sąjūdiečiams deputatams sąjunginį forumą Lietuvos laisvės idėjai skleisti, padėjo ir atkreipti pasaulio spaudos dėmesį į lietuvių tautą. Brazausko laikysena deputatų suvažiavime, jo atsisakymas palaikyti radikalias pozicijas ir kitų deputatų protestus rodo, kad Lietuvos reikalai būtų buvę nutylimi, jei partijos kandidatai būtų laimėję rinkimus.

Šių metų rinkimai gerokai svarbesni. Lietuvos politinė padėtis kitokia. Pernai gaivališkos energijos kupinas Sąjūdis aiškiausiai reiškė tautos lūkesčius. Partija atstovavo diskredituotai praeičiai ir klusnumą Maskvai. Šiemet partija atsigavusi. Sąjūdis nusilpęs, nors dar per anksti pranašauti rinkimų rezultatus. Prisimintina, kaip pernai Sąjūdžio vadovai būgštavo dėl kaimo, bijojo, kad rajonų karaliukams pasiseks užgniaužti laisvės veržimąsi. Bet kaimas ne mažiau rėmė Sąjūdį, negu tariamai sąmoningesnis miestas. Tai gali pasikartoti ir šiemet.

Rinkimai bus be galo sunkūs. Nors partijai pasisekė panaikinti tą ryškų skirtumą tarp Sąjūdžio ir partijos bei išrinkti į atsakingas pozicijas daugelį įtakingų Sąjūdžio vadovų, kilo rimta dilema: Sąjūdis negali pasmerkti visų komunistų, nepasmerkdamas dalies savo šviesiausių veikėjų. Tačiau negalima LKP laikyti normalia politine partija, kai dar tvirtai savo rankose laiko Maskvos suteiktus valdymo svertus ir nemėgina rimtai, netrafaretiškai atsiskaityti už praeitį. Tad kalbama apie asmenybių rinkimą, o partija, turėdama savo rankose beveik visas masinės informacijos priemones, gali puikiai išreklamuoti "savąsias savybes".

Kai kurie Sąjūdžio padaliniai (apie Sąjūdį kaip vienetą vis sunkiau kalbėti) ieško būdų į partijos sukurptą ir jai naudingą miglą įnešti šviesos. Neseniai

priimtas Vilniaus miesto tarybos pareiškimas - vienas žingsnis šia linkme. Pareiškime rašoma: "Iki šiol Sąjūdis buvo Lietuvos valdančiųjų struktūrų opozicija. LKP XX suvažiavime daug aktyvių Sąjūdžio narių įėjo į LKP CK Centro Komitetą ir jo biurą. Taigi, kai kurie sąjūdininkai tarsi atsisėdo ant dviejų kėdžių. Mus neramina tokių Sąjūdžio narių šiandieniniai žingsniai. Vienas, tapęs LKP CK nariu, ėmė raginti Lietuvos jaunimą stoti į LKP. Kitas, būdamas TSRS liaudies deputatu, būsimuose rinkimuose į Lietuvos parlamentą siekia nurungti Sąjūdžio remiamą kandidatą, kuriuo jis pernai buvo pats. Tokioje situacijoje žmonės praranda orientaciją, nepajėgia skirti dviejų politinių jėgų. Kelia nerimą ir LKP lyderio Brazausko dabartinis lavirayimas, jo sutikimas būti LTSR Aukščiausiosios Tarybos pirmininku, kai iki rinkimų buvo pora mėnesių. Vienvaldė Komunistų partija, kurios praeitį slegia nesuskaičiuojama nusikaltimų našta, dabar paskelbė labai formalią atgailą ir pati sau atleidžia tokias kaltes, kurioms nėra ir negali būti taikoma senatis. Už nusikaltimus savo tautai nei vienas Komaprtijos narys iki šiol nėra nuteistas, nei gavęs partinę bausmę. Lietuvos žmonės, būkite įžvalgūs! Į būsimąjį Lietuvos parlamentą rinkite tik tuos žmones, kurie siekia tikro, o ne formalaus Lietuvos politinio savarankiškumo." - rašoma Vilniaus miesto Sąjūdžio tarybos pareiškime.

Šiame pareiškime išdėstomas dabartinės padėties neapibrėžtumas ir jo sukeliami neigiami padariniai. Kritikuojamas partijos lengvabūdiškas nesiskaitymas su savo praeitimi. Reikšminga ir tai, kad kritikuojamas Brazauskas ne tik dėl savo pozicijos naiškumo: jo pasisakymai dažnai dvelkia sąmoningu dviprasmiškumu, dėl netaktiško veržimosi į naujas pareigas.

Galima laukti, kad per šiuos rinkimus, kaip ir per praeitus, Sąjūdis, arba kai kurie jų skyriai nes iššūkį Brazausko nepakeičiamumo mitui.

x

18.

Vatikano radijas
/sausio 26 - 20.00/

"Opozicinių partijų ir judėjimų kreipimasis į Lietuvos žmones"

Vakar, penktadienį, įvyko Vilniuje eilinis Lietuvos opozicinių politinių partijų, organizacijų ir judėjimų konsultacinis susirinkimas. Jame buvo diskutuota dėl nepriklausomybės atkūrimo plano sudarymo, patvirtinta tam tikslui speciali komisija, kuri, apibendrinusi pasiūlytus projektus, pateiks juos tvirtinti kitame konsultaciniame susirinkime. Vakar dienos susirinkimo dalyviai priėmė kreipimąsi į Lietuvos žmones, ryšiu su artėjančiu labai reikšmingu Lietuvos valstybingumo atkūrimo laikotarpiu.

Rinkimuose į Lietuvos TSR Aukščiausiąją Tarybą, sakoma pareiškime, visų mūsų apsisprendimas nulems Lietuvos ateitį. Toliau pareiškime pažymima: "Jums peršama nuomonė, kad svarbiau asmenybės, o ne partijos. Neseniai viena stambi asmenybė pakvietė Lietuvos jaunimą stoti į visiškai nepriklausomą Komunistų partiją. O būtų, matyt, dar geriau, jeigu visi, visa Lietuva, apimta susižavėjimo, meilės ir dėkingumo, įstotų į Komunistų partiją. Tai būtų graži, laisva ir komunistinė Lietuva", - ironiškai pastebi pareiškimo autoriai. "Jei jūs norite gyventi nepriklausomoje Lietuvoje, rašoma pareiškime, tada Aukščiausiosios Tarybos deputatais reikia išrinkti ne komunistus. Gal tie žmonės bus rečiau matyti televizorių ekranuose, ar laikraščių puslapiuose, bet tebūna jie drąsūs, dori, pasiryžę artimiausioje Aukščiausiosios Tarybos sesijoje balsuoti už nepriklausomos Lietuvos atkūrimą. Tik pasakę sau ir visam pasauliui, kad Lietuva vėl nepriklausoma, pažymi baigdami pareiškimo autoriai, mes įgysime moralinę ir juridinę galią pradėti tikrąjį valstybingumo atkūrimo darbą. Už ką jūs - reikia atsakyti dabar. Po rinkimų bus vėlu."

Šį pareiškimą pasirašė Lietuvos opozicinių politinių partijų, organizacijų ir judėjimų atstovai: Lietuvos tautininkų, Savitarpio pagalbos, Šaulių sąjungų, Lietuvos demokratų, Humanizmo ir pažangos partijų, Lietuvos laisvės lygos, Grįžimo tėvynėn fondo bei kitų įgaliotiniai.

x

"Laisvosios Europos" radijas /sausio 26 - 19.00/

"Lietuvos demokratų partijos kreipimasis į lietuvių tautą"

Sausio - 24 Lietuvos demokratų partija priėmė kreipimąsi į Lietuvos žmones. Jo tekstą telefonu perskaitė "Vasario 16-os" laikraščio korespondentė Lina Pečeliūnienė.

- Lietuvos demokratų partijos kreipimasis į Lietuvos žmones. Artėja lietuvių tautai apsisprendimo metas. Vasario 24 . tauta turės spręsti Lietuvos likimą - atkurti nepriklausomą demokratinę Lietuvos Respubliką 1918 metų vasario 16-osios dienos nepriklausomybės akto pagrindu. Eidami prie rinkiminių urnų, turim itin gerai nuspręsti, kas geriausiai išreikš tautos valią Aukščiausioje Taryboje, kas tvirčiausiai žengs į mūsų išsvajotą tikslą - nepriklausomybę.

Lietuvos demokratų partija pirmoji sudavė smūgį vienpartinei sistemai ir savo nuolatinėmis pastangomis pasiekė LTSR konstitucijos 6 straipsnio pakeitimo. Ji formaliai įteisino partijų lygybę, sudarė galimybes demokratijos plėtrai. LKP, eidama į rinkimus, pasiekė, kad būtų pakeistas nedemokratiškas rinkimų įstatymas: Sovietų armija rinkimuose nedalyvaus. Imperinė valdžia neteko itin svarbiaus rinkimų kontrolės sverto. Sudarytos prielaidos išrinkti žmones, kuriais tauta pasitiki, tačiau ką pasirinksime?

Demokratų partija kviečia Lietuvos žmones balsuoti už savo ir kitų demokratinių partijų, siekiančių visiškos nepriklausomybės, ir Sąjūdžio nepartinius kandidatus. Lietuvos Komunistų partija, prieš 50 metų kitos valstybės jėgos pagalba užgrobusi valdžią, dar neatliko tų darbų, kurie leistų pasitikėti ja. Didžiausia Komunistų partijos aistra - išlaikyti bet kokiomis priemonėmis valdžią, kad, ją prisidengus, galėtų ir toliau išnaudoti mus. Pastaraisiais metais lietuvių tauta pakankamai politiškai subrendo ir negali nesuvokti jog Lietuvos Komunistų partija, gavusi daugumą Lietuvos Aukščiausiojoje Taryboje, neatves lietuvių tautos į nepriklausomybę. Tegyvuoja laisva, nepriklausoma, demokratinė Lietuva! LDP Tarybos Prezidiumas.

x

"Amerikos balsas" Pranešimai
/sausio 29 - 6.15/

Sovietų Sąjungos užsienio reikalų ministras E. Ševardnadzė pareiškė, jog Pabaltijo respublikų atsiskyrimas galėtų tapti, kaip jis sakė, pagrindine tarptautinės struktūros destabilizacija, kuri nepasitarnautų niekieno interesams.

Šias pastabas ministras Ševardnadzė padarė ketvirtadienį ilgame interviu su Asošieited pres žinių agentūra. Interviu buvo paskelbtas vakar.

Užsienio reikalų ministras Ševardnadzė toliau gynė Sovietų karinius veiksmus Azerbaidžane ir Armėnijoje, aiškindamas, kad minėta sritis buvo atsidūrusi ant pilietinio karo slenksčio. Ševardnadzė sakė, kad padėčiai Azerbaidžane ir Armėnijoje nusistovėjus, karinės pajėgos bus iš ten išvestos.

Ginklų kontrolės klausimu Sovietų Sąjungos užsienio reikalų ministras pareiškė, jog jis ir JAV valstybės sekretorius Beikeris toliau sieks susitarimo perpus su-

mažinti dviejų didžiulių valstybių strateginius branduolinius arsenalus. Ševardnadzė ir valstybės sekretorius Beikeris numato susitikti vasario 7 dieną Maskvoje 2 dienų pasitarimo.

x

Iranas paragino Sovietų Sąjungą taikia išspręsti Azerbaidžano konfliktą ir pasisūlė tarpininkauti. Šį pasiūlymą pasiuntė laišku E.Ševardnadzei, kuriame pasiūlymus išdėstė Irano užsienio reikalų ministras. Laišką įteikė Irano ambasadorius Tarybų Sąjungoje. Teherano televizija pranešė, kad Irano ambasadorius TSRS Sovietų užsienio reikalų ministro pavaduotojui pasakęs, jog Teheranas pasiruošęs padėti teisingai išspręsti krizę ir kad Irano kvietimas surengti pasitarimą Maskvos buvo sutiktas palankiai. Pasak televizijos pranešimo, siūlomos derybos įvyks greitu laiku, tačiau tiksli data neatskleista.

Sovietų masinės informacijos priemonės apkaltino Iraną, kad jis parūpina ginklus Sovietų Sąjungos azerbaidžaniečiams. Iranas kaltinimą paneigė.

x

JAV, anksčiau pareiškusios, kad supranta Kremliaus sprendimą pasiųsti karines pajėgas į Azerbaidžaną, vakar išreiškė susirūpinimą, kad trečiadienį buvo sulaikyta 50 Azerbaidžano tautinio judėjimo aktyvistų. Pasak Amerikos valstybės departamento atstovės Margaret Tetlailer, JAV nenorėtų matyti, kad Sovietų kariuomenė taptų tautinių judėjimų malšinimo priemone. Ji pasakė, kad kol kas Sovietų kariuomenė dar neperžengė šios ribos. Amerikos valstybės departamentas anksčiau yra pareiškęs, kad Kremlius turintis teisę palaikyti tvarką Azerbaidžane. Tuo tarpu prezidentas Bušas pareiškė remiąs Sovietų vadovą Michailą Gorbačiovą.

x

/sausio 27 - 18.30/

Didžiosios Britanijos ministrė pirmininkė Margaret Tetčer amerikiečių dienraščiui "Volstrit Džornel" pasisakė prieš skubų Rytų ir Vakarų Vokietijos susivienijimą. Pasak jos, toks žingsnis galėtų pakenkti Michailui Gorbačiovui.

M. Tetčer pasakė, jog, Gorbačiovui netekus valdžios, gali sustoti . Rytų Europos judėjimas demokratijos ir laisvos rinkos linkme.

x

Atsp. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
SB - P

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

Radijo biuletenis

1990-01-29

"Amerikos balsas" Žinios
/sausio 29 - 18.30/

Azerbaidžane tęsiasi susidorojimas su Liaudies fronto aktyvistais, nors iš Baku pranešama, kad čia padėtis rami. Latvių Liaudies fronto vadovai pareiškė, kad armėnų ir azerbaidžoniečių aktyvistai susitiko Latvijoje vesti derybas dėl tautinių konfliktų, pareikalavusių šimtų gyvybių, užbaigimo.

Sovietų naujienų agentūra TASS'as pranešė, kad suimti dar trys, kaip išsireikšta, labiausiai ekstremistinio Liaudies fronto sparno vadovai. TASS'as taipgi pranešė, kad baigiasi visuotinis streikas. Kaip žinia, nuo sausio 20, kai į Baku įsiveržė Sovietų kariuomenė, dauguma miesto gamyklų nedirba. Pasak TASS'o, sostinėje pradėjo veikti metro sistema ir dauguma viešųjų aptarnavimų, tačiau dauguma įmonių dar neveikia.

Iš pradžių Sovietai oficialiai aiškino, kad tankai į Baku buvo pasiųsti sustabdyti armėnų ir azerbaidžaniečių tarpusavio žudynes, tačiau vėliau gynybos ministras Jazovas pareiškė, kad svarbiausia buvo užgniaužti Azerbaidžano Liaudies frontą.

Latvijos Liaudies fronto atstovė pranešė, kad Armėnijos ir Azerbaidžano Liaudies frontų atstovai šį ketvirtadienį susitiks Rygoje. Pokalbiuose tarpininkaus Pabaltijo Liaudies frontai. Manoma, kad bus aptarti Sovietų kariuomenės buvimo, pagalbos pabėgėliams ir kiti klausimai. Kalnų Karabachijos reikalai darbotvarkėje nenumatyti.

x

/sausio 30 - 6.15/

Sovietų Sąjungos ambasadorius Vašingtone Jurijus Dubininas pareiškė, kad Sovietų karių Užkau-

kazėje pagrindinis uždavinys yra nutraukti Azerbaidžano vykdomą Armėnijos geležinkelio blokadą. Kalbėdamasis su žurnalistais Vašingtone, Dubininas paneigė, kad Maskva pasiuntė karines pajėgas į Azerbaidžaną užtikrinti, kad respublikos kontrolę neperimtų Azerbaidžano Liaudies frontas. Sovietų ambasadorius pakartojo Maskvos poziciją, jog kariai buvo pasiųsti į Baku sausio 20-ąją atstatyti tvarką bei apsaugoti gyventojus. Kaip žinia, invazija įvykdyta po savaitės azerbaidžaniečių-armėnų sankirčių.

Ambasadoriaus Dubinino pareiškimai nesiderina su Sovietų gynybos ministro Dimitrijaus Jazovo pareiškimu praeitą ketvirtadienį. Tuomet generolas Jazovas sakė, kad kariai buvo pasiųsti užkirsti Liaudies frontui kelią į valdžią. Vakar gynybos ministras nurodė, kad Sovietų kariai pasiliks,kol bus atstatyta visiška tvarka.

x

/sausio 29 - 20.30/

Sovietų Sąjungos Kompartijos reformistas Borisas Jelcinas sako sieksiąs Rusijos Federatyvinės Respublikos prezidento posto. Tai pranešė naujienų agentūra TASS'as, patvirtindamas Jelcino kandidatūrą į Respublikos Aukščiausiąją Tarybą. Pasak pranešimo, Jelciną nominavo 18 įmonių, institutų ir nevaldiškų organizacijų. Jis konkuruos su 13-ka kitų kandidatų. Rinkimai į Aukščiausiąją Tarybą numatyti kovo 4.

x

Prezidentas Bušas šiandien perdavė kongresui svarstyti ateinančių fiskalinių metų biudžetą, kuriame numatyta per pusę sumažinti federacinės valdžios biudžeto deficitą, apkarpant vidaus ir gynybos išlaidas. Gynybai prezidentas prašo kongreso daugiau kaip 300 milijardų dolerių, truputį daugiau,

negu praėjusiais fiskaliniais metais. Tačiau, išskaičiavus infliaciją, Pentagono biudžetas bus truputį apkarpytas. Numatoma sumažinti karines išlaidas, bet asignuoti daugiau lėšų kovai su narkotikais, taip pat padidinti lėšas, skirtas kitiems kovos su narkotikais būdams, erdvės tyrimams ir nuodingų atliekų neutralizavimui.

Demokratai, kurie kongrese sudaro daugumą, nori tuo dar labiau sumažinti išlaidas gynybai vidaus programų naudai.

x

JAV viceprezidentas Denas Kveilas, vakar nuvykęs į Panamą, pareiškė, kad amerikiečių kariuomenė iš ten gali pasitraukti kelių savaičių laikotarpiu. Per televiziją transliuotame interviu viceprezidentas pasakė, kad JAV ruošiasi padėti Panamai atsistoti ant kojų. Jis nurodė, kad netrukus Panamoje bus paliktas tiktai įprastinis 13.000 amerikiečių kareivių kontingentas, kaip buvo iki invazijos.

x

Popiežius Jonas Paulius II, tęsdamas 8 dienų kelionę po 5 Afrikos šalis, šiandien iš Malio nuvyko į Burkiną, kur jis atnaujins prašymą pagalbos nualintam Sachelio regionui.

Burkino sostinėje Ugadugu popiežių sutiko šalies prezidentas Bleizas Kampuarė.

1980 metais pirmą kartą lankydamasis Burkinoje, popiežius paprašė pagalbos į pietus nuo Sacharos esančiam Sachelio regionui, kuriam gresia sausra ir dykumos plėtimosis. Nuo to laiko Jonas Paulius II iš aukų fondo šiam reikalui paskyrė šimtus tūkstančių dolerių.

Kalbėdamas mišiose po atviru dangumi, Šventasis tėvas paragino tūkstančius tikinčiųjų nepasiduoti

abortų ir gimimų kontrolės pagundai. Pasak jo, gyvybė turi būti apsaugota nuo prasidėjimo iki natūralios mirties.

Katalikų bažnyčia Burkinoje priešinasi vyriausybės rengiamai gimimų kontrolės programai.

x

Vatikano radijas
/sausio 29 - 20.00/

Vakar, sekmadienį, popiežius Jonas Paulius II lankėsi Malio Respublikoje. Čia paskutinis popiežiaus susitikimas buvo skirtas jaunimui. Kreipdamasis į apie 300 jaunuolių, Šventasis tėvas juos ragino atrasti tas vertybes, kurios yra pačios svarbiausios ir būdingiausios Malio tautai. Žinokite, kalbėjo popiežius jaunimui, kad kiekvienam iš jūsų yra skirta vieta visuomeniniame, o ypač bažnyčios gyvenime. Gerai įsisavinę tikėjimo tiesas, jūs privalote tapti apaštalais savo aplinkoje. Žinokite, kad pats Kristus jus kviečia būti jo gerosios naujienos skelbėjais. Jūs privalote įsijungti į naujosios visuomenės kūrimo darbą. Visuomenės, pagrįstos meile, peržengiančios valstybių, tautų ir kultūrų ribas.

x

"Amerikos balsas" "JAV viceprezidento D.Kveilo
/sausio 29 - 20.30/ pasisakymas"

Šį sekmadienį per interviu amerikiečių televizijai JAV viceprezidentas Denfortas Kveilas buvo paklaustas apie Vašingtono laikyseną Azerbaidžano ir Baltijos valstybių atžvilgiu. Plačiau apie tai informuoja Romas Kasparas.

Interviu su viceprezidentu Kveilu transliavo amerikiečių telebendrovės Ei Bi Si savaitinė laida "Ši savaitė su Deividu Brinkliu". Viceprezidentas atsakinėjo į klausimus iš Panamos, kur jis tuo metu lankėsi, ir daugumas klausimų lietė JAV intervenciją bei Lotynų Amerikos šalių laikyseną. Interviu metu amerikietis apžvalgininkas Džordžas Vilas pastebėjo,

kad atrodo, jog prezidentas Bušas ir jo administracija yra iš anksto davusi veiksmų laisvę Michailui Gorbačiovui naudoti jėgą atstatyti tvarkai, kaip Gorbačiovas sako, net jeigu tai nukreipta prieš tautines aspiracijas Sovietų Sąjungoje. Žurnalistas Vilas paklausė, ar, viceprezidento nuomone, Džordžas Bušas nėra nuėjęs per toli, ir ar jis nemano, kad nacionalinės aspiracijos yra teisingos ne vien Pabaltijyje, bet Azerbaidžane ir kitur. Viceprezidentas Kveilas atsakė, kad, be abejo, prezidentas apgaili jėgos naudojimą bei smurtą. Tačiau, anot jo, "administracijos pozicijoje stengiamasi skirti nacionalizmą bei taikingą opoziciją nuo tautinės nesantaikos. Iš to, ką yra pasakęs administracijos atstovas, niekas neturėtų daryti išvadą, kad duodamos laisvos rankos jėgai naudoti. Taip nėra".

Žurnalistas Džordžas Vilas nurodė kai kurių žinovų nuomones, kad per ateinančius kelerius metus, šį dešimtmetį, nuo Sovietų Sąjungos atsiskirs 6 ar 7 valstybės. Jūsų nuomone, ar tokios aspiracijos yra pagrįstos ir ar reikėtų remti visuotines nuotaikas Sovietų Sąjungoje išsilaisvinti iš Maskvos kontrolės, ar JAV remia Sovietų Sąjungos išlikimą? Viceprezidentas Kveilas atsakė: "Nacionalizmas yra dominuojantis Sovietų Sąjungos klausimas, tai neabejotina. Tačiau, kai kalbama apie sienų keitimą, tai visai kitas klausimas. Generalinio Sekretoriaus Gorbačiovo laukia didelis iššūkis, ir ne mums pasakyti jam, kaip tvarkytis šioje padėtyje. Mes būsime taikingos opozicijos, žmonių, siekiančių reikšti savo nuomonę, pusėje. Tai visiškai derinasi su viešumu. Tačiau, - pastebėjo viceprezidentas, - leistis į sienų pakeitimus nėra Amerikos reikalas".

Tada žurnalistas Vilas paklausė: tačiau juk jūs neteigiate, kad JAV reikėtų atsiriboti nuo savo įsipareigojimo Baltijos tautų nepriklausomybei? Dalis viceprezidento Kveilo atsakymo gali būti verčiama dvejopai: Pabaltijo tautos nusipelnė atskiro aptarimo bei sprendimo, arba - Pabaltijo tautos turi teisę į nepriklausomą sprendimą. Likusi dalis, tačiau, nedviprasmiška. Anot viceprezidento, JAV niekada nepripažino Estijos, Latvijos ir Lietuvos įjungimo į Sovietų Respubliką.

x

Vatikano radijas
/sausio 29 - 20.00/

"Lietuvos krikščionių demokratų partijos atkuriamoji konferencija"

/Telefonu praneša Kastantas Lukėnas/

Sausio 27-28 dienomis Kaune vyko Lietuvos krikščionių demokratų partijos atkuriamoji konferencija. Įdomu pastebėti, kad viena galingiausių nepriklausomos Lietuvos partijų atsikuria vėliau už kitas, jau įpusėjus rinkiminei kampanijai į Aukščiausiąją Tarybą. Tai įvyko dėl kai kurių nesutarimų tarp krikščionių demokratų. Bet reikia tikėtis, kad netrukus visi bendraminčiai vėl susės prie plataus krikščioniškosios demokratijos stalo.

Prieš atkuriamąją konferenciją daugelis nežinojo bažnyčios hierarchų požiūrio į dabartinį krikščioniškosios demokratijos sąjūdį. Kardinolo Vincento Sladkevičiaus pamokslas, pasakytas Kauno Arkikatedroje šventų mišių metu, išsklaidė visus būgštavimus ir abejones, padrąsino ir sutvirtino. Kardinolas džiaugėsi visomis Lietuvoje besikuriančiomis organizacijomis, partijomis, sąjungomis bei sąjūdžiais.

Tai esąs teigiamas ženklas, panašus į bundančios gamtos daigų įvairovę. Tačiau ypatingas viltis bažnyčia deda į krikščioniškosios demokratijos sąjūdį, tampriausiai susijusį su geruoju Kristaus naujiena. Nereikia nusiminti, kalbėjo kardinolas, kad tai koks nedidelis būrys, pradėjęs veiklą netgi kiek vėliau už kitus. Nebijok, mažoji kaimene, sakė Kristus, svarbu, ne kaip anksti pradėjome darbą, bet ar ištesėsime. Vienuoliktosios valandos darbininkams buvo atlyginta ne mažiau už kitus. Kardinolas sakė, kad jis mieliau vadintų krikščionis demokratus sąjūdžiu, o ne partija. Pastarasis žodis mums kelia pačias nepalankiausias asociacijas, pažymėjo kardinolas. Šiuos metus Lietuvos vyskupai paskelbė dešimties Dievo įsakymų metais. Veltui jūs posėdžiausite, kalbėjo kardinolas, veltui svarstysite ir ginčysitės, jei negrąžinsite dešimties Dievo įsakymų į gyvenimą, į mūsų kraštą ir namus. Tai ir yra plačioji krikščionių demokratų programa - grąžinti Dievo įsakymus į gyvenimą, baigė savo įspūdingą pamokslą kardinolas Vincentas Sladkevičius.

Sausio 27-ąją 12 val. trispalve ir kryžiumi papuoštoje, kunigo Sigito Tamkevičiaus netgi specialiai atšventintoje salėje /pastebėtina, kad ilgą laiką čia karaliavo Lenino bronzinis bareljefas, tai vadinamieji Politinio švietimo namai/ prasidėjo atkuriamoji Lietuvos krikščionių demokratų konferencija. Jau trys dienas čia vyko įžanginiai renginiai. Sausio 24 krikščionių demokratų atstovai čia susitiko su visuomene, atsakė į klausimus. Sausio 25-osios renginiai buvo skirti negimusios gyvybės gynimui, o sausio 26-ąją kalbėta apie žalingus įpročius, visuomenines ydas - palaidūną ir girtavimą.

Konferencija pradėta malda. Po to į susirinkusius kreipėsi vienas žymiausių krikščionių demo-

kratų iniciatorių, Kauno valdybos narys Kazimieras Kryževičius. Po tylos minutės atkuriamosios konferencijos memorandumą perskaitė krikščionių demokratų veteranas Keturakis.

Sveikinimo kalbų ir telegramų buvo tiek daug, kad neįmanoma visas paminėti. Tarp kitų, iš Vakarų Vokietijos sveikino vyskupas Antanas Deksnys, kunigas Alfonsas Svarinskas, iš JAV - išeivijos Lietuvių krikščionių demokratų sąjungos pirmininkas Masaitis, iš Telšių - vyskupas Vaičius su kurijos nariais. Susirinkusius pasveikino Krikščionių demokratų internacionalo generalinio sekretoriaus pavaduotojas Brajenas Palmeris. Lenkijos krikščionių demokratų atstovas Lentovskis išreiškė viltį,kad bus galutinai išspręstos būsimų nepriklausomų kaimyninių valstybių - Lietuvos ir Lenkijos - problemos ir pažadėjo sekančio susitikimo metu prabilti lietuviškai. Aleksandras Ogorodnikovas, garsus kovotojas dėl žmogaus teisių, Rusijos krikščionių demokratų lyderis, prisiminė bendrą likimą, jį siejusį su lietuviais katalikais lageryje ir tremtyje. Dažnai, negalėdamas pasiekti stačiatikių dvasininko, šventą komuniją priimdavo iš kunigo Alfonso Svarinsko rankų.

Iš Novosibirsko atvyko nepriklausomų krikščionių asociacijos atstovai. Papasakojo apie savo kovą dėl bažnyčių grąžinimo Novosibirske ir Tomske. Gražūs ten dirbančio jauno lietuvio kunigo Sauliaus darbo vaisiai. Katalikų bendruomenę sudaro ne tik nuo Dono atsikėlę vokiečiai ir lenkai, katalikais tampa ir vietiniai rusai.

Panašios mintys buvo ir Karaliaučiaus /Kaliningrado/ atstovo. Jis prašė lietuvių kunigų neužmiršti jų krašto. Neturime savo bažnyčios, nežinome, kiek dar ilgai reikės važinėti sakramentų į

Lietuvą. Jis galįs iš savo aplinkos nurodyti tenykščių rusų, priėmusių katalikybę po uolaus kunigo Edmundo Atkočiūno apsilankymo.

Benamių asociacijos surengtos bado akcijos dalyvių vardu į susirinkusius kreipėsi Julija Mingelaitė-Bendikienė, net dvejus metus pėsčia ėjusi iš tremties į tėvynę.

x

"Amerikos balsas" /sausio 29 - 18.30/ "Latvijos atstovybės Vašingtone memorandumas"

Praėjusį ketvirtadienį mūsų redakciją pasiekė Latvijos atstovybės Vašingtone memorandumas. Jame išdėstyti kriterijai, kurių pagrindu būtų galima pripažinti Latvijos nepriklausomybės atstatymą. Dokumento apžvalgą skaito Romas Sakadolskis.

Latvijos atstovybės memorandume paaiškinama, kad šiuo dokumentu išreiškiamas požiūris dėl kelio, kuriuo turėtų būti einama atstatant Latvijos valstybinę nepriklausomybę. Jo paruošimą paskatino Latvijos Liaudies fronto programa, priimta antrajame suvažiavime pernai rudenį. Latvijos atstovybė pareiškia, kad Liaudies fronto deklaracija dėl 1940-ųjų metų inkorporacijos į Sovietų Sąjungą neteisėtumo yra sveikintina. Fronto pastangos laimėti daugumą Aukščiausiojoje Taryboje, kurios rinkimai numatyti šių metų kovo 18 dieną, yra teigiamas žingsnis. Tokie rinkimų rezultatai įrodytų pasauliui gyventojų valią gyventi nepriklausomoje valstybėje. Latvijos atstovybė pastebi: "Tikimasi, kad naujoje Aukščiausiojoje Taryboje daugumas deputatų rems nepriklausomą Latvijos valstybę ir galbūt sukurs provizorinę vyriausybę, kuri turėtų vadovautis Latvijos valstybės egzistencija de jure tam, kad pasiekus de fakto nepriklausomybę".

Dokumente pateikiami > privalumai kelyje į faktišką nepriklausomybę. Pirma, 1940 metų inkorporacija turi būti paskelbta neteisėta ir negaliojanti. Antra, 1922 metų Konstitucija turi būti paskelbta galiojanti. Trečia, reikia imtis žingsnių Sovietų administracines institucijas pakeisti Latvijos institucijomis. Ketvirta, imant dėmesin Latvijos šiuolaikinę demografinę padėtį, turi būti sukurtas naujas rinkimų įstatymas ir paskelbti demokratiniai parlamentiniai rinkimai. Ir penkta, reikia gauti tarptautinį pripažinimą provizorinei vyriausybei.

Pastebėjusi, kad Latvijos valstybės pripažinimas de jure jau yra įtvirtintas, Latvijos atstovybė paaiškina minėtų privalumų aplinkybes. Ji pažymi, kad jeigu Liaudies frontas numatytų sukurti naują Latvijos Konstituciją ir naują Latvijos valstybę, tuomet būtų neįmanoma pasinaudoti Latvijos valstybės egzistencijos tarptautiniu pripažinimu. Šiuo atveju tarptautiniu atžvilgiu galėtų kilti daug juridinių komplikacijų. Pereinamajame laikotarpyje neturėtų būti jokių miglotumų. Ribota, sąlygota nepriklausomybė neturėtų būti priimta.

Dokumente pastebima, kad esama ir kitų juridinių klausimų, pavyzdžiui, dėl kovo 18-osios rinkimų teisėtumo, dėl galimos provizorinės vyriausybės funkcijų bei teisių. Atstovybė pažymi: "Latvija tebėra užsienio valstybės Ginkluotųjų pajėgų okupuota teritorija. Tarptautiniu požiūriu provizorinės vyriausybės teisėtumas galėtų būti įgyvendintas atstatant Latviją, kuri su 1922 metų Konstitucija egzistuoja de jure. Jeigu tam tikros pastraipos neatitinka šiuolaikinių sąlygų, jos galėtų būti pakeistos, papildytos arba atšauktos

sutinkamai su procedūromis, kurios numatytos toje Konstitucijoje".

Latvijos atstovybei Vašingtone vadovauja ilgametis diplomatas Anatolijus Dinbergas. Kiek žinome, tai pirmas Baltijos valstybės atstovo dokumentas, kuriame išdėstyti tolesni valstybinės nepriklausomybės atkūrimo žingsniai ir būtinos sąlygos nepriklausomybės pripažininui įgyti.

x

Atsp. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
S - G

LIETUVOS RADIJAS IR TELEVIZIJA

TARNYBINIS
2

radijo biuletenis

1990-01-30

"Amerikos balsas" Žinios
/sausio 30 - 18.30/

Sovietų Sąjungos vadovas Michailas Gorbačiovas sako, kad Vokietijų susijungimas nekelia abejonės, tačiau privalo būti sprendžiamas atsakingai. Šis Gorbačiovo pareiškimas laikomas iki šiol palankiausiu Vokietijų susijungimo idėjai. Gorbačiovas kalbėjo reporteriams prieš susitikimą su Rytų Vokietijos ministru pirmininku Hansu Modrovu, kuris vakar nuvyko į Maskvą vienos dienos vizito. Gorbačiovas sakė, jog vokiečių susijungimo klausimas yra svarbus Europos ir pasaulio politikos aspektas, reikalaująs analitiško priėjimo. Šis klausimas, pasak Gorbačiovo, negali būti sprendžiamas gatvėse.

Modrovo pokalbiuose su Gorbačiovu ir kitais Sovietų vadovais bus aptariamas prekybos klausimas bei Rytų Vokietijos rinkimai ir santykiai su Vakarais.

x

"Laisvosios Europos"
radijas
/sausio 30 - 19.00/

TSRS užsienio reikalų ministras Ševardnadzė sakė, kad Maskva labai susirūpinusi Rytų Europos kompartijų likimu, sakydamas, kad jų klaidos ir nesėkmės nedžiugina Tarybų Sąjungos. Ševardnadzė pažymėjo, kad Maskva tikisi, jog Rytų Europos kompartijos nugalės krizes, tačiau sakė, kad Tarybų Sąjunga gerbia tautų norą siekti naujų politinių jėgų Rytų Europoje. Ševardnadzė taip kalbėjo per interviu su bulgarų

dienraščiu "Večerni novini".

Tarybinis užsienio reikalų ministras sakė nesutinkąs su aiškinimais, esą tarybinės pertvarkos reformos patekusios į aklavietę. Jis pažymėjo, kad pertvarka yra pagrindinė tarybinės visuomenės vystymo kryptis ir jai nėra jokio pakaitalo. Ševardnadzė sakė, kad Tarybų Sąjunga šiuo metu yra sunkiausiame pereinamajame laikotarpyje, kai atsisakoma įsakų ir spaudimo bei žengiama į demokratinį žmogišką socializmą. Tarybų Sąjunga atsisako griežtai centralizuoto ūkio ir įveda palaipsniškai rinkos ūkį, sakė Ševardnadzė ir pavadino tai taikia revoliucija.

x

"Amerikos balsas"
/sausio 30 - 18.30/

Vilniuje prie Sovietų saugumo KGB vyriausiosios būstinės vartų tęsiama blokada, saugant, kad neišgabentų nuteistų žmonių bylų. Visos paros vigilijos prasidėjo praeitą antradienį po to, kai Sąjūdžio vadovai įtarė, kad KGB archyvai slapta naikinami ir išvežami į Maskvą. Romualdas Ozolas ir kiti Sąjūdžio atstovai kaltina Saugumą už bandymą sunaikinti įrodomąją medžiagą, galinčią inkriminuoti patį Saugumą. Lietuvos valdžia praeitą savaitę ryšium su tais pranešimais išreiškė susirūpinimą ir pastebėjo, kad dingo bylos daugelio politinių kalinių, kurie gali būti reabilituoti. KGB raginama nedelsiant archyvus atidaryti Lietuvos ir Sovietų Sąjungos deputatams.

x

Lenkijos "Solidarumo" profsąjungos vadovas Lechas Valensa pareiškė, jog Lenkijos komunistų partijos pasinaikinimas padarė galą autoritarinės valdžios erai šalyje. Pareiškime, kurį paskelbė PAP žinių agentūra, Valensa kaltino pirmadienį pasinaikinusią partiją kaip atsakingą už politinio gyvenimo šalyje dingimą ir kritišką

Lenkijos ekonomikos padėtį. Valensa taip pat sakė manąs, kad "Solidarumas" dabar privalo palikti politiką pačioms politinėms partijoms ir pasišvęsti darbininkų interesų gynimui. Anot jo, būsimuose laisvuose rinkimuose ir kovoje dėl valdžios privalo varžytis tiktai politinės partijos.

Savaitgalio metu Lenkijos komunistai sukūrė naują partiją, pasivadinusią Socialdemokratijos partija. Naujoji partija paskelbė pareiškimą, pasisakantį už naują ekonominę tvarką, kuri pasižymėtų aukštu našumu ir socialiniu teisingumu.

x

Vatikano radijas
/sausio 30 - 20.00/

Šiandien Jonas Paulius II, atsisveikinęs su Burkina Fasa, popietiniu metu pasiekė 5-ąją ir paskutinę savo apaštalinės kelionės Afrikoje stotį - Čado Respubliką, kur išbus iki ketvirtadienio, vasario pirmos dienos.

x

Iš Burkina Fasos sostinės Ugadugu popiežius Jonas Paulius II vakar iškilmingai kreipėsi į pasaulio tautų bendruomenę, ypač į pramoniniai išsivysčiusius pasaulio kraštus, karštai ragindamas vardan teisingumo ir taikos padėti Afrikai. Šį iškilmingą kreipimąsi popiežius perskaitė posėdyje, kuris įvyko Ugadugu, atžymint dešimtmetį nuo šventojo tėvo pirmojo atsilankimo į pasaulį, kviečiant ištiesti pagalbos ranką Sacharos kraštams, kenčiantiems nuo sausros ir kuriems gresia dykumos plitimo pavojus. Naujame kreipimesi, praėjus lygiai dešimčiai metų nuo pirmojo, popiežius paragino tarptautinę bendruomenę padėti ne tiktai Sacharos kraštams, bet ir visam Afrikos kontinentui. Reikia, kad pasaulis žinotų, kalbėjo popiežius, kokį

ne giliame varge gyvena Afrika, kiek daug žmonių šiame kontinente neturi pakankamai maisto, kiek daug vaikų miršta nuo alkio ir ligų. Vardan teisingumo maldauju savo brolius visame pasaulyje nepaniekinti tame kontinente alkstančių žmonių, jiems nepaneigti visuotinės teisės į žmogaus asmens orumą ir į gyvybės apsaugojimą. Kaip vertins istorija šiuolaikinę žmonių kartą, klausia Jonas Paulius II, jei ji, nors turėdama pakankamai išteklių aprūpinti maistu visus žemės gyventojus, to nepadarytų, pasiduodama brolžudiškam abejingumui. Pasaulis taptų dykuma, jei jame neįsiviešpatautų gyvybę teikianti artimo meilė.

Šventasis tėvas šį kartą kreipėsi taip pat ir į Afrikos kraštus, kviesdamas ir juos su atsakomybės jausmu prisidėti prie Afrikos kontinento pažangos kūrimo. Popiežius atkreipė dėmesį, kad Afrikos tautas kankina ne tiktai vargas ir maisto stoka, bet taip pat ir kariniai konfliktai, paliečiantys ir kai kuriuos Sacharos kraštus. Dėlto popiežius ragino afrikiečius derybų ir dialogo keliu spręsti nesutarimus ir susidarančias konfliktines situacijas. Pažanga, pažymėjo baigdamas šventasis tėvas, yra ne tiktai teisingumo ir solidarumo, bet taip pat ir taikos vaisius. Taigi teisingumas, solidarumas ir taika, baigė popiežius, padės Afrikos tautoms įveikti dabartinius sunkumus ir joms atvers kelią į pažangą.

x

"Laisvosios Europos" radijas /sausio 30 - 19.00/

"Vakarų Vokietijos žurnalas "Špigel" apie Lietuvą"

Plačiai skaitomas Vakarų Vokietijos iliustruotas savaitinis žurnalas "Špigel" naujausiame numeryje paskyrė kelis puslapius reportažui apie Lietuvą. Jame, be kita ko, rašoma apie Ėriškių kolūkį ir jo pirmi-

ninką Giedraitį, apie vilnietį darbininką Lisauską, kuris sakosi nugalėjęs Gorbačiovą. Skelbiamas ir pasikalbėjimas su LKP vadovu Algirdu Brazausku. Įdėta jo nuotrauka. Pasikalbėjimą sulietuvino Augustinas Liepa, kuris jį ir skaito kartu su Egle Juodvalke.

- Ponas prezidente, ar Lietuvos valstybės ir partijos vadovas dar tebėra TSKP narys?

- Esu Lietuvos Komunistų partijos narys.

- CK Maskvoje betgi Lietuvos Kompartijos nutarimą išstoti iš TSKP paskelbė neteisėtu ir konstatavo, kad Lietuvos komunistai ir toliau yra TSKP nariai.

- Tai buvo pareiškimas. Rašto apie tai neturime. Kiek mums žinoma, Maskvoje netrukus posėdžiaus CK plenumas. Tada matysime.

- Po Lietuvos Kompartijos išstojimo Maskva vis kaltino, esą jūs gerinatės separatistams ir nacionalistams. Ar kalbėjote apie ši didelį priekaištą su Gorbačiovu, kai jis lankėsi Vilniuje?

- Mes nelaikome savęs separatistais. Mes tiktai ketiname pertvarkyti partiją. Tai vienintelė galimybė šiai partijai vėl susikurti pasitikėjimą tautoje. Naujausios apklausos jau rodo, kad tai jau pavyko, kai visur kitur Rytų Europoje komunistų partijos patiria nesėkmę.

- Kodėl Maskvai taip sunku sutikti, jei ateityje Tarybų Sąjungoje vietoj vieningosios partijos būtų Komunistų partijos federacija?

- Aš tai aiškinu senu galvojimu. Per 70 metų prie-rasta, kad yra viena didelė partija. Iš tikrųjų, kas gi blogo įvyko? Pagal savo partijos statutą mes norime lygiateisiškumo, visuomeninės pažangos ir žmoniškumo. Kada tik klausiau, ką tam galima prikišti, negavau jokio atsakymo.

- Per 50 nuošimčių jūsų naujojo CK yra lietuvių tautinio Sąjūdžio šalininkai. Jūs pats buvote Sąjūdžio

balsais išrinktas. Ar Kompartija tapo Sąjūdžio pra-
ilginta ranka?

- Sąjūdis - liaudies judėjimas. Jokia partija. Lietuvos Kompartija iš tikrųjų į savo vadovaujamus organus išrinko daug Sąjūdžio žmonių. Kas čia ypatingo?

- Maža jūsų partijos dalis, po daugumos nutarimo išstoti, save toliau laiko TSKP nariais. Ar partijos turtas turi būti procentualiai dalijamas?

- Tik dabar nustatinėjam, kas savarankioje lietuviškoje partijoje norėtų pasilikti, ir kas ne. Per dvi savaites veikiausiai žinosime ir tada galėsime turtą dalintis.

- Jūsų partijos nutarimu, svarbiausias partijos tikslas ateityje - sukurti nepriklausomą Lietuvos valstybę. Ar suprantate tuo visišką suverenumą?

- Nepriklausomybė ir suverenumas įvairiais laikais buvo skirtingai suprantami. Mes kaip tik dabar kuriame savo modelį. Mūsų nepriklausomybės siekimas atsižvelgs į esamus ryšius su Tarybų Sąjunga ir kitais mūsų kaimynais.

- Ar būsimi Lietuvos ryšiai su Tarybų Sąjunga bus glaudesni, kaip, pavyzdžiui, Suomijos?

- Manau, taip. Juk mes 80 nuošimčių žaliavų gaunome iš Tarybų Sąjungos. To negalime apeiti.

- Lietuvos Aukščiausioji Taryba paskelbė negaliojančiu Hitlerio ir Stalino pakto slaptąjį protokolą. Ar pagal tai Lietuva niekada nebuvo teisiškai Tarybų Sąjungos narys?

- Taip nutarė mūsų Aukščiausiosios Tarybos komisija. Ir liaudies deputatų suvažiavimas Maskvoje į tai atsakė neginčijama, kad Lietuvos prijungimas prie Tarybų Sąjungos buvo neteisėtas.

- Jei prijungimas buvo neteisėtas, tai tarybinė kariuomenė neteisėtai laikoma Lietuvoje. Ar patarėt Gorbačiovui, kai jis lankėsi, pagalvoti apie jos atitraukimą?

- Mes ilgai kalbėjomės su Maskva apie tarybinės kariuomenės statusą Lietuvoje. Pasiūliau, kad Tarybų Sąjungos ir Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos bendrai surastų sprendimą.

- Gorbačiovas prieš savo apsilankymą buvo, paskelbęs: šiandieninė partijos ir valstybės vadovybė neleis jokio Sąjungos žlugdymo. Ar jis jums patikslino, apie ką jis galvoja?

- Buvo pokalbių apie galimą Sąjungos suiriną. Turi būti sukurtas mechanizmas, įgalinantis Respubliką išstoti iš Sąjungos. Matysime, ar šitas mechanizmas priimtinas.

- Lietuvai Gorbačiovas specialiai taikė dar aštresnį įspėjimą. Jis sakė, kad skelbti atsiskyrimą nuo Sąjungos reiškia sėti nesantaiką, kraujo praliejimą ir mirtį. Ką jis tuo supranta?

- Aš, aišku, nežinau, ką galvoja Gorbačiovas. Galiu tik savo nuomonę dėl to pasakyti. Tokio pavojingo paaštrėjimo neturėtų būti, jei bus surastas sutarčių reguliavimas, kuris neignoruos Pabaltijo tautų nepriklausomybės norų. Tada ir nekils tokios tragedijos, kurios dabar vyksta atskirose respublikose.

- Tai, kas dabar vyksta Kaukaze, ar tai Sąjungos irimas?

- Tai klaidingos tautybių politikos išdava.

x

Vatikano radijas
/sausio 30- 20.00/

"Lietuvos krikščionių demokratų partijos atkuriamoji konferencija"

/Pabaiga/

Iš Lietuvos gautą Kastanto Lukėno telefoninį pranešimą skaitome studijoje.

Persitvarkymo Sąjūdžio Kauno tarybos vardu į konferenciją kreipėsi Algirdas Patackas, raginęs ieškoti

sprendimo tarp visuotinumo ir dalinumo. Socialdemokratų vardu krikščionis demokratus pasveikino Kauno medicinos instituto dėstytojas Aronas Gutmanas. Jis atvirai prisipažino nesąs tikintis, bet geriau linkęs bendrauti su giliais katalikais, negu su bedvasiais ateistais. Krikščionių demokratų partijoje jis norįs matyti pasekėjus tų šventų kunigų ir tikinčiųjų, gelbėjusių žydus nuo baisaus genocido. Kalbos pabaigoje jis pasakė: esu žydas ir savo žodį noriu užbaigti mums bendru hebrajišku žodžiu - amen.

Besiburiančių valstiečių liaudininkų vardu konferenciją sveikino Viktoras Kutorga. Tautininkų sąjungos pirmininkas Rimantas Matulis kvietė pamiršti prieškarinius nesutarimus. Jis palygino tautiškumą ir religiją su dviem žmogaus kojom. Tautininkų ideologija daugeliu klausimų krikščionims demokratams artima ir priimtina. LKP CK narys Kęstutis Glaveckas pacitavo prie salės durų kabėjusį šv. Pranciškaus šūkį: "Be dievo nepasiseka atstatyti degraduoto žmogaus." Kai buvo perduotas Algirdo Brazausko sveikinimas, salė gyvai sušnarėjo. Naujasis Kauno miesto meras Gabutis džiaugėsi, kad atkuriamoji krikščionių demokratų konferencija organizuota Kaune, nuo seno daugiapartiniame, kaip jis pasakė, mieste. Kazimieras Uoka kvietė remtis darbininkais. Krikščionys demokratai rastų daug vieningų tarp jo vadovaujamos Darbininkų sąjungos narių. Kalbėjo Sąjūdžio Seimo tarybos nariai Julius Juzeliūnas, Kazimieras Antanavičius, Nikolajus Medvedevas. Lietuvos žemdirbių sąjungos vardu šnekėjo Alfredas Kanišauskas, politinių kalinių ir tremtinių grupės vardu - Naujosios Vilnios klebonas kunigas Jordanas Šleinys. Jis priminė visų pareigą priglausti grįžtančius iš tremties tėvynainius. "Caritas", ateitininkai, skautai, Tremtinių sąjunga, Demokratų, Humanizmo ir pažangos partija - tokia marga sveikinimo kalbų vaivorykštė.

Antrame posėdyje skaityti programiniai pranešimai buvo turiningi, kartais netgi tikrai išsamūs. Pavyzdžiui, teisininko Povilo Šilo "Bažnytinė valstybė", Kazimiero Kryževičiaus - "Apie Lietuvos krikščionių demokratų partijos istoriją nuo kunigo Pakalniškio redaguotos "Apžvalgos". Krikščionių demokratų susivienijime, būsimosios partijos užuomazgoje dalyvavo žymieji tautos sūnūs: kunigai Mačiulis-Maironis, Juozas Tumas-Vaižgantas, Aleksandras Dambrauskas-Jakštas, Pranciškus Bučys. Labai palankus krikščionims demokratams buvo ir palaimintasis Jurgis Matulaitis. Dera prisiminti, sausio 27 diena - steigiamosios konferencijos data-kaip tik yra šio palaimintojo vyskupo mirties ir gimimo dangui diena.

Daug svarių Lietuvos nepriklausomybės žingsnių susiję su krikščionių demokratų partija, su Lietuvos prezidento Aleksandro Stulginskio vardu. Įvesta tvirta valiuta - litas. Lietuva priimta į Tautų Sąjungą. Įkurtas universitetas. Pravesta žemės reforma.

Kunigas Vytautas Insoda kalbėjo apie demokratiją ir visuomenę. Vertas dėmesio Valentino Ardžiūno pranešimas, iš kurio įstrigo tokia mintis: krikščionims demokratams svarbu ne tiek valdžia, kiek įtaka visuomenei, žiūrėti, kad niekas nepiktnaudžiautų valdžia. Iki vėlyvo vakaro karštai svarstyti įstatai.

Sekmadienio ryte skaityti pranešimai iš vietinių krikščionių demokratų skyrių. Šiuo metu partijoje yra apie 1.500 narių 35 skyriuose. Įdomią mintį iškėlė Marijampolės vargonininkas ir chóro vadovas Teonas Kusieliauskas. Krikščionių demokratų partija turi globoti krikščionių demokratų draugijas bei brolijas. Atkurta šventos Cecilijos draugija, veikusi nuo šio amžiaus 1920 iki 1940 metų. Galėtų būti krikščionių demokratų sekcija, padėtų sutvarkyti bažnytinės muzikos reikalus Lietuvoje ir daugelį kitų kultūrinių dalykų. Kaip yla iš maišo vis išlįsdavo praeities nuoskaudos. Per būsi-

nuosius rinkimus nutarta palaikyti Sąjūdžio kandidatus. Politinių kalinių rūpesčius priminė Jadvyga Bieliauskienė. Kam kam, o krikščioniškajai demokratijai tikrai nedera pamiršti atlaidumo.

Krikščionių demokratų partijos valdybos pirmininku išrinktas Egidijus Klumbys. Pavaduotojais - Egidijus Vareikis, iš Kauno, ir Valentinas Ardžiūnas, iš Vilniaus. Priimtos šios rezoliucijos: dėl Lietuvos jaunuolių karinės tarnybos (jie neprivalo tarnauti okupacinėje kariuomenėje ir tuo labiau kištis į kitų tautų vidaus reikalus), dėl kultūros ir švietimo būklės, dėl doros propagavimo masinėmis informacijos priemonėmis, dėl negimusios gyvybės apsaugos, dėl neteisėtai nusavinto bažnytinio turto, mokyklų, vienuolynų ir kitų pastatų, dėl spaustuvių, dėl butų skirstymo, politinių kalinių ir tremtinių grupės įsteigimo prie Krikščionių demokratų partijos. Dėl kunigų Zdebskio, Laurinavičiaus, Šapokos ir kitų žuvimo aplinkybių priimtas kreipimasis į prokuratūrą, kad būtų pakartotinai šie atvejai ištirti. Panaši rezoliucija priimta dėl Vilnių[illegible] 1976 metais nuteisto Sergėjaus Kovaliovo. Konferencija baigta Lietuvos himnu.

x

"Laisvosios Europos" radijas /sausio 30 - 19.00/

"Kunigo Alfonso Svarinsko atsišaukimas"

Pastaruoju metu Lietuvoje sklinda nemaža priekaištų Sąjūdžiui, ypač dėl to, kad kai kurie jo vadovų stengiasi užimti valdžios postus. Interviu "Lietuvos rytui", paskelbtame sausio 20, buvęs nepriklausomos Lietuvos užsienio reikalų ministras Juozas Urbšys tokius priekaištus vadina piktų žmonių prasimanymais. Jo nuomone, Sąjūdyje susitelkę idėjos žmonės, kurie nesiekia valdžios portfelių. Ir šalyje, ir užsienyje

yra skirtingų nuomonių. Vieną iš jų išdėstė Vakaruose gyvenantis buvęs ilgametis politinis kalinys kunigas Alfonsas Svarinskas, sausio 21 dieną rašytame savo atsišaukime į Lietuvos partizanus, politinius kalinius, tremtinius, "Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos" judėjimą, Helsinkio grupę, tikinčiųjų teisių gynimo katalikų komitetą, eucharistijos bičiulius, kovingąjį Lietuvos jaunimą, naujas politines partijas bei grupuotes, tautines ir religines organizacijas ir į visus geros valios tautiečius. Atpasakojame kunigo Svarinsko atsišaukimo turinį.

Pažymėjęs, kad pastarųjų mėnesių įvykiai Lietuvoje, ypač Gorbačiovo vizitas, sukėlė Vakaruose didelį susidomėjimą lietuvių tautos sąmoningumu, vieningumu, organizuotumu, kunigas Svarinskas nurodo, jog Lietuvos Komunistų partijos manevrai, jos pirmojo sekretoriaus Brazausko pastangos paimti į savo rankas visą valdžią kelia susirūpinimą ir baimę. Daugelis politikos komentatorių Vakaruose įžvelgia tose pastangose Maskvos ranką. Tad ir Svarinskas mano, jog Brazausko politinė šachmatų partija vyksta su Maskvos palaiminimu. Lietuvos komunistai iš esmės nepasikeitė, nes partija nepasmerkė tautinio ir religinio genocido, visus nusikaltimus verčia tik Stalinui ir Brežnevui. Ji nenutraukia ryšio su TSKP ir nuolat spekuliuoja suvereniteto, nepriklausomybės, tautinės Kompartijos sąvokomis. Komunistai gausiai įsijungė į Sąjūdį ir žaidžia dvigubą žaidimą, teigia kunigas Svarinskas ir primena, jog išrinktas į CK Sąjūdžio narys Čekuolis karštai kvietė Lietuvos jaunimą stoti į Lietuvos komunistų eiles, bet nė žodžiu neužsiminė, jog LKP buvo ir tebėra okupantų partija, aktyviai prisidėjusi prie lietuvių tautos naikinimo. Dangstydamasi patriotizmo kauke, Lietuvos Kompartija rezga naują avantiūrą prieš Lietuvą rašo Svarinskas ir cituoja "Respublikos" š.m. pirmame numeryje paskelbtus Arūno Rudoko žodžius: "Komunistų

partija Lietuvoje visada buvo, yra ir bus, kol supus, Trojos arklys. Vadinamoji "skaisčiosios mergelės" partinė nepriklausomybė, arba nekaltybė, raudonojo drakono pašonėje yra mažiau negu juokinga".

Toliau kunigas Alfonsas Svarinskas rašo: jei vasario 24-osios rinkimuose Lietuvos komunistai laimėtų daugumą, tai jie, be abejo, skelbtųsi, kad atstovauja lietuvių tautai ir vykdo jos valią. Ir niekas neužginčytų, kad šie rinkimai buvo nelaisvi. Jau dabar įvairūs kapeliušnai per akis neluodami tvirtina, kad sausio 11 dieną susirinko ketvirtis milijono žmonių į demonstraciją Vilniuje, norėdami paremti atsiskyrusią nuo Maskvos Kompartiją. Maskva įtikinėja Vakarus, kad atsiskyrę lietuviai negalės išsiversti ekonomiškai, atsilyginti Sąjungai už Lietuvoje pastatytus įvairius objektus, nepajėgs išmokėti kompensacijos piliečiams, norintiems palikti Lietuvą. Iš šios propagandos, tęsia Svarinskas, Vakaruose susidarė įspūdis, kad ne Maskva okupavo Lietuvą, o priešingai. Todėl lietuviai privalo mokėti reparacijas. Būtų juokinga, jei nebūtų tragiška. Kompartijos pergalės rinkimuose atveju Maskva bematant pasistengtų įtikinti Vakarus, kad Lietuva ne aneksuota, o savanoriškai prisijungusi prie TSRS. O Lietuvos komunistai Aukščiausiojoje Taryboje per savo ketverių metų kadenciją padarytų kraštui nepataisomą politinę ir moralinę žalą. Ir vargu ar kiti rinkimai būtų panašūs į šiųmetinius. Štai kodėl šie rinkimai įgauna nepaprastą svarbą, pabrėžia kunigas Svarinskas. Pasak jo, pirmiausia reikia žiūrėti, kad renkamieji būtų tikri lietuviai, kad į Aukščiausiąją Tarybą patektų ir partizanų, ir politinių kalinių, ir tremtinių atstovai. Kas tvirtina, kad be Kompartijos Lietuva neatgaus laisvės ir nepriklausomybės, tas, švelniai tariant, politinis daltonistas, nes sąmoningai, ar nesąmoningai, pila vandenį ant komunistų malūno. Toks tvirtinimas skaudžiai įžeidžia

gyvus ir mirusius laisvės kovotojus. Kam tada buvo reikalinga skaudi ir kruvina 50 metų kova? Juk 1940 birželio 15 buvo galima pakelti rankas ir padėti komunistams naikinti lietuvių tautą. Ir šiandien nebūtų problemos dėl Lietuvos nepriklausomybės, rašo kunigas Svarinskas.

Atsišaukimo pabaigoje jis kviečia visus lietuvius patriotus dievo ir tėvynės meilės vardan nebalsuoti už Komunistų partiją ir už tuos sąjūdininkus, kurie dabar išrinkti į LKP CK. Taip pat daryti kas įmanoma per spaudą, televiziją, kad tauta nebūtų apgauta. Kunigus jis ragina aiškinti tikintiesiems prežūtingus Kompartijos kėslus. Kunigas Alfonsas Svarinskas reiškia viltį, jog tauta, už kurią mirė šimtai tūkstančių geriausių sūnų ir dukterų, bus laisva, o jo, vieno iš seniausių kovotojų dėl Lietuvos laisvės, atsišaukimas, kaip tos kovos tęsinys, padės daugeliui susiorientuoti šioje kritiškoje tautos gyvenimo situacijoje.

x

Atsp. 21 egz.
Išsiųsta asmeniškai
D - P